

SOTIFØNIA

ØSTENSJØFANNETS VENNER
Nr. 24 - Desember 2002 - Årgang 13

SOTHØNA

Nr. 24 - Desember 2002. Årgang 13
Medlemsblad for
Østensjøvannets Venner

I denne utgaven kan du lese om:

Et merkeår går mot slutten	Side 3
Turteldue - ny art ved Østensjøvannet	Side 3
Østensjøvannet naturreservat 10 år	Side 4
Jimmy Carter på besøk ved Østensjøvannet	Side 5
Miljøpris til Østensjø skole	Side 7
Innhøsting på gårdene	Side 10
Karnappmannen	Side 8
Mitt Østensjøvann	Side 12
Fra Nøklevann til Sagstua	Side 13
Artspresentasjon: Sivhøne	Side 14
Snødeponi i miljøparken	Side 14
Flomskader etter regnskyll	Side 15
Østensjødagen 2002	Side 16
Cathrines hjørne	Side 18
Japanske forskere besøker Østensjøvannet	Side 20
Hvor er Østensjøvannets fugler om vinteren?	Side 24
Hvor trekker Østensjøvannets fugler om vinteren?	Side 25
Smedbergbekken gjennom myr og åker	Side 30
Truede arter observert/registrert ved Østensjøvannet	Side 32
Mer om det gamle album	Side 34
Tegnekonkurransen	Side 36

**Har du husket å kjøpe ØVVs
almanakk for 2003?**

Forurensning

Ved forurensning, oljeutslipp eller liknende,
kontakt vann og avløpsetatens telefonvakt
(hele døgnet): tlf.: 23 43 79 00

ØSTENSJØVANNETS VENNER POSTBOKS 77 OPPSAL 0619 OSLO

Bankgirokonto: 7874.05.56761

Organisasjonsnr.: 983034446

E-post til redaksjonen og styret:

post@ostensjovannet.no

Hjemmesider:

www.ostensjovannet.no

Redaksjon

Leif-Dan Birkemoe (Redaktør)

Tlf.: 22 27 51 93

dbirkemo@online.no

Paul Fekjær

Tlf.: 22 64 58 13

Finn A. Gulbrandsen (Inkl. sponsorkontakt)

Tlf.: 22 27 28 10

Sats og layout

John H. Liberg

Grafisk

Oslo Aksidenstrykkeri

Trykk

Nordberg Trykk

Omslagsfoto "Sprekker i isen":

Jørn Areklett Omre

Førstesidelogo: Anne Durban

Opplag: 3 000 eks.

Foreningens styre

Leder: Amund Kveim

Tlf.: 22 27 43 86

Nestleder: Finn A. Gulbrandsen

Tlf.: 22 27 28 10

Sekretær: Tiril Andersen

Tlf.: 22 26 86 39

Kasserer: Leif-Dan Birkemoe

Tlf.: 22 27 51 93

Styremedlemmer:

Johan Mollatt

Eirik Wærner

Paul Fekjær

Varamedlemmer:

Hanne Blesvik

Trond Strømsdahl

Odd Frode Ulbrandt

Solveig Olavsén

Medlemskontingent 2003

Hovedmedlem: kr. 100

Hustandsmedlem kr. 10

Foreninger m.m. kr. 400 +

Firmaer/bedrifter m.m. kr. 800 +

Kontingenten betales til foreningens
bankgirokonto: 7874.05.56761

*Vi takker våre annonsører for støtte til
utgivelse av bladet.*

Et merkeår går mot slutten.

Bystyrets vedtak sommeren 2002 om opprettelse av Østensjøområdet Miljøpark var en milepæl. Vårt arbeid skal ikke lenger behøve å preges av kamp mot utbyggingsinteresser og andre trusler; vi kan nå rette vår innsats mer og mer mot rehabilitering og skjøtsel. Det er derfor med glede vi nå samarbeider med kommunen om å få frem en detaljert skjøtelsesplan der det på naturfaglig grunnlag skal legges premisser for fremtidig arbeid i området. Kommunens "julegave" er at det nå oppsettes et toalett i området ved parkeringsplassen i sydenden.

Videre kunne vi den 2. oktober feire at det var 10 år siden Østensjøvannet naturreservat ble opprettet. I dette statlige vernevedtaket ble 539 dekar fredet, hvorav ca 60% er selve vannet. Her ble det slått utvetydig fast at alle typer inngrep er forbudt. Videre er det fastsatt bestemmelser som regulerer hva vi som benytter området til rekreasjon får lov til. Hunder skal holdes i bånd hele året, fiske er forbudt i den isfrie del av året, det er forbudt å plukke og fjerne planter og ikke minst; det er ikke tillatt å henlegge avfall i området. Ved våre årlige rusken-aksjoner konstaterer vi dessverre at det, i tillegg til generell forsøpling, er folk som benytter området som dumpingplass både for bygnings- og hageavfall.

Østensjøområdet er svært aktivt benyttet til idrett og rekreasjon hele året. Vannet benyttes flittig både til ski- og skøyteaktiviteter, og det er vårt klare ønske at flest mulig skal kunne bruke området og på den måten få tilgang på de verdier området representerer. Et naturreservat midt inne i en storby er imidlertid svært utsatt for slitasjeskader, og vi vil derfor benytte denne anledningen til å be publikum utvise spesiell forsiktighet når man passerer bredden og våtmarksbeltet. Vi er i gang med et kostnadskrevenende arbeid med å rehabilitere bredden flere steder, og det er nå viktig at ferdsel vinterstid ikke ødelegger dette.

Året går mot slutten og vi håper vinteren vil gi mulighet for mange flotte naturopplevelser i Østensjøområdet. Vi benytter anledningen til å ønske dere alle en fredfylt juletid.

Oslo, desember 2002

Amund Kveim

Turteldue - ny art ved Østensjøvannet

Av: Finn A Gulbrandsen

Mandag 10. juni observerte ornitolog Truls W. Andersen en turteldue ved Østensjøvannet.

Antall observerte arter er derved oppe i 213, et høyt tall for et så lite område.

Turteldua er den minste av duene en kan forvente å se i Norge. Størrelsen er på 27-28 cm. Den har noe kortere hals enn de andre "norske" duene. Inntrykket er mørkere enn hos den nære slektningen tyrkerdua. De mørkebrune vingedekkerne har brede rødbrune bremmer. Mørkebrun stjert med en smal, hvit bord på undersiden av halen.

Iris, øyering og beina er røde. Den voksne fuglen har en mørk flekk på halssiden som er stripete i svart, hvitt og litt blågrått.

Turtelduen flyr med raske, klippende vingslag. Arten holder til i jordbruks- og kulturlandsskap med spredte treklynger eller i åpent skogslandskap.

Den hekker ikke i Norden, men er en vanlig hekkefugl i resten av Europa, Vets-Asia og Nord-Afrika. Den er en trekkfugl som overvintrer sør for Saharaørkenen i Afrika.

Kilde: Per-Göran Bentz: Norsk Fuglehåndbok Aschehoug 1988.

Foto: Ketil Knudsen

Østensjøvannet naturreservat

- 10 år oktober 2002

Av Finn A. Gulbrandsen

Foto: Leif-Dan Birkemoe. Plakaten forteller om reglene i naturreservatet.

2. oktober 1992 sendte Miljøverndepartementet ut følgende pressemelding:

”Østensjøvannet i Oslo kommune er nå vernet som naturreservat. Helheten i dette området både når det gjelder økologiske, kulturelle og landskapsmessige verdier bør imidlertid sikres for ettertiden. Hele det området som ble omfattet av Oslo kommunes skjøtselsplan fra 1979 vil bli nærmere vurdert for å komme fram til løsninger som kan bevare dette unike området for fremtiden”.

På slutten av 1980- og begynnelsen av 1990-tallet florerte ulike og velmenende planer om bruk av Østensjøområdet. De gigantiske byggeplanene på Abildsø gård medførte at Østensjøvannets Venner (ØVV) ble stiftet som forening i 1988. Vennene hadde eksistert som en ”løs” gruppe siden 1983.

Hele 6 prosjekter ble avvist av beslutningstakerne, eller de ble ikke fremmet først og fremst takket være opplysnings- og lobbyvirksomhet fra ØVV's side.

Verneplanen for våtmarker i Oslo og Akershus vandret også gjennom systemene parallelt med de nevnte prosjekter.

Representanter fra venneforeningen var hyppig i møter med politikerne i rådhuset og i miljøverndepartementet. ØVV var også i Trondheim der vi hadde møte med saksbehandleren for vernesaken i ”Direktoratet for naturforvaltning”.

Innholdet i pressemeldingen fra miljøverndepartementet var i tråd med vårt syn.

Etter samtaler med representanter i byråkratiet, fikk vi det rådet å være tålmodige. Desentraliseringstanken var på vei også i miljøvernsaker. Den enkelte kommune ville selv få ansvar for slike områder som Østensjøområdet.

Det ble nedsatt en arbeidsgruppe i Oslo kommune under ledelse av Plan- og bygningsetaten. Fylkesmannen, Byantikvaren, Friluftsetaten, Miljøetaten og Vann- og avløpsetaten var representert i gruppa. Målet var å utarbeide en juridisk bindende plan for Østensjøområdet som tok hensyn til naturen og de ulike brukeres behov. ØVV ble bedt om å være bisitter i gruppa p.g.a. lokalkunnskapen og den tverrfaglige kompetanse foreningen hadde bygd opp.

11. juni 2002 var Østensjøområdet Miljøpark et faktum (se Sothøna nr. 23). Dette gjør at foreningen nå i fred og ro kan konsentrere seg om rehabilitering av området.

Berettiget grunn til optimisme

Naturresevatet er 10 år gammelt. Kulturlandskapet med kulturminner, dyre-, fugle- og plantelivet er områdets hovedattraksjon. For å få området enda mer attraktivt har foreningen i samarbeid med Byantikvaren og Fylkesmannens miljøvernnavdeling utarbeidet opplysningsplakater om resevatet. Annegi Eide og Viggo Ree har stått for praktfulle illustrasjoner av planter og fugler.

På grunn av beliggenheten er resevatet veldig utsatt. Vi i Østensjøbyen er ekstremt flinke til å bruke dette herlige området. Det er bra, men den hyppige bruken medfører også slitasje som gjør det nødvendig med kontinuerlig skjøtsel. Her har Østensjøvannets Venner gått inn i et samarbeid med Friluftsetaten der vi har ansvaret for det meste av naturfaglig skjøtsel.

Gjessenes beiting gjør rehabilitering i deler av resevatet helt nødvendig. I 2000 rehabiliterte Norges vassdrags og energidirektorat området mellom Østensjøvannet og Bogerudmyra. Resultatet har blitt meget vellykket. Friluftsetaten og Fylkesmannen har også vært med på finansieringen.

Dette prosjektet viser med all tydelighet at det nytter å stå på. Østensjøvannets Venner har mast på ansvarlige myndigheter i lengre tid for å få dette til, og vi har lyktes. Hele herligheten kom på rundt en million kroner, og som publikum ser, er dette vel anvendte penger.

I 2001 gjennomførte Østensjøvannets Venner i samarbeid med Friluftsetaten rehabilitering av deler av bredden på østsiden og i sydenden av vannet. Fylkesmannen og Oslo Elveforum støttet helhjertet opp om prosjektet.

Rehabilitering av bredden har stor betydning for plante-, insekts- og fuglelivet. Resultatet er overmåte vellykket, og vi vil fortsette arbeidet i årene som kommer. Det betyr at Østensjøområdet vil få en betydelig ansiktsløftning i løpet av få år. Vannkvaliteten ser også ut til å bli noe bedre, og

Vann- og avløpsetaten arbeider med tiltak for ytterligere bedring. Også her har ØVV utviklet et meget godt samarbeid.

I de senere årene har også vasspesten bredt seg nesten over hele vannet. Botanikerne sier at det er positivt. Det viser at det er "liv laga" for planter i det forurensede Østensjøvannet.

Vasspesten skygger ut sol for alger og siktedybden har bedret seg. Spesielt var sommeren 2001 positiv. Sist sommer var varm. Dette sammen med mindre vasspest, førte til større algeproduksjon enn for ett år siden.

En annen bivirkning av vasspesten, er at vi for annet år på rad har hatt et hekkende svanepar i vannet. Andearter som spiser mye vasspest, besøker vannet i store flokker i trekktiden.

Antall fuglearter som observeres varierer noe fra år til år, bl. a. avhengig av hvor mange ornitologer som besøker området. ØVV sørger for at ornitologisk forening gjennomfører tellinger hvert år. Dette gjør at vi har god oversikt over fuglebestanden til enhver tid.

I jubileumsåret er 130 arter observert. Østensjøvannets Venner har også fått gjennomført en stor insektsundersøkelse i området. Alt materiale er ikke undersøkt, men antall arter som er påvist i Østensjøområdet er ca. 2000. Med hovedtyngden av arter i resevatet. Bogerudmyra har de mest sjeldne plantene innenfor resevatet der flere er rødlistet. Vi nevner kjempestarr, en svært sjelden plante, som finnes kun en håndfull steder i Norge.

ØVV gratulerer alle med ti års jubileet for resevatet. Med Miljøparken på plass ser vi optimistisk på de kommende neste ti år. Som medlem ser du også at vårt arbeid bærer frukter.

Årets fredsprisvinner, Jimmy Carter, besøkte Østensjøvannet i 1990

Ekspresident Jimmy Carter og Hans Erik Karlsen ved Østensjøvannet i 1990

Grytidlig 27. august 1990 hadde Østensjøvannet celebrert besøk – ingen ringere enn årets fredsprisvinner, og eks-president og amatørornitolog Jimmy Carter tittet på fugler, mens de fleste av Østensjøbyens befolkning fortsatt lå under dyna.

Allerede kl. 0600 om morgenen var han på plass sammen med Hans Erik Karlsen, en biolog fra Universitetet i Oslo. Karlsen var for anledningen innleid av Utenriksdepartementet.

Fugletittingen ble gjennomført med sikkerhetsfolkene på diskret avstand, leser vi i "Sothøna" nr. 2 fra januar 1991.

Carter deltok på den såkalte "hatkonferansen" som var i Oslo på den tiden. Carter har gjennom mange år arbeidet som fredsmekler en rekke steder på kloden.

Mange mener at han burde hatt fredsprisen for lenge siden, men i år ble det altså et fortjent faktum.

Miljøpris til Østensjø skole

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Fra venstre ser vi Håkon, Mari (med diplommet), Andreas (med vandreprisen), Simen, Karoline og Katrine fra klasse 7B ved Østensjø skole, og Henriette og Ulrikke fra klasse 7A ved Nøklevann skole.

Klasse 7B ved Østensjø skole ble i år tildelt Østensjøvannets Venners vandrepris og diplom for miljøarbeid, en anerkjennelse for flott innsats ved foreningens Ruskenaksjon. Fjorårets vinner, klasse 7A ved Nøklevann skole, overleverte vandreprisen til årets vinnere på Østensjø skole 11. oktober.

”Østensjø skole utmerket seg i år. Belønningen er en anerkjennelse for den store innsatsen som er gjort. Dere ser søppel som flyter og at noen hiver ting i vannet. At barn og unge er med oss i oppryddingen setter vi stor pris på”, sa Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner under overrekkelsen av miljøprisen til Østensjø skole.

I slutten av april var det 550 elever fra skolene rundt Østensjøvannet som var med på ryddeaksjonen. De fant over 100 plastsekker med rusk rundt vannet, kunne nestleder Finn Gulbrandsen fortelle. Elevene la til at de også hadde funnet en barnevogn, sykler, en sikringsboks og noen bildekk.

Fjorårets vinner, klasse 7A ved Nøklevann skole, overrakte vandreprisen som er et fint bilde av en stokkand

hunn. Vandreprisen følger den skole som innehar årets pris, denne gang altså til Østensjø skole, som i tillegg fikk diplom med bilde av en sothøne.

Assisterende rektor Torunn Eide ved Østensjø skole kunne også vise frem et klasserom delvis dekorert av elevene med fugletegninger fra vannet. Elevenes forståelse for et renere Østensjøvann betyr mye for trivselen ved skolen.

Rusken var med å støtte aksjonen økonomisk. Friluftsetaten sørget for bortkjøring av søppel.

Tidlig innhøsting på gårdene

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Jordene til Østensjø og Abildsø gård skifter karakter etter årstidene. Det gir liv og variasjon i bysonen. Høstens gylne skjær vitner om tid for årets avling. Trivelig er det derfor å betrakte innhøstingen på vår vei rundt vannet eller om vi kun får et kort glimt av aktiviteten når vi raskt kjører forbi på veien.

Timotei

Årets avlinger på Abildsø og Østensjø gård ble i år høstet svært tidlig. Forpakter Arnt Myrvoll fra Maridalen var tidligst ute på Abildsø. Han startet med skjæring av timotei allerede omkring midten av august. Skjæring, balling og innpakning i plast gikk utrolig fort unna. Frøene ble levert til mølla straks etter skjæring. Det kraftige regnværet som kom overraskende tidligere i august slo imidlertid mye av frøene ut av aksene. Det gjaldt derfor å få timoteien i hus før nytt regnvær kom. På åkeren vest for gården ble timoteien knust og skal virke som gjødsel.

Myrvoll har variert med flere plantearter siden han startet på Abildsø omkring 1985. Det er med andre ord ikke bare jordeierne som har skiftet på Abildsø.

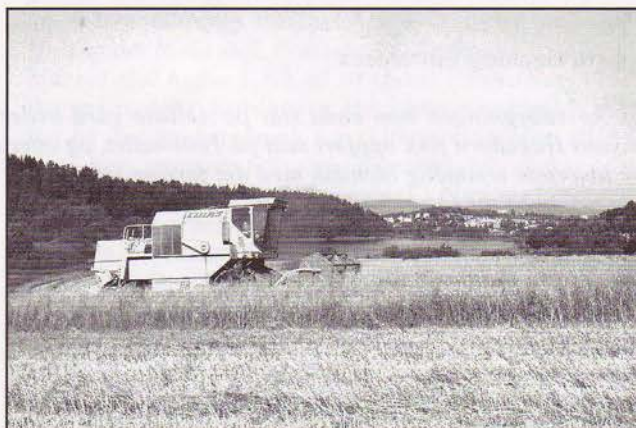
Gjengroing, skygge og kantvegetasjon tar stadig mer av åkerlandet på Abildsø. Det har Myrvoll merket godt i løpet av de siste 15-20 år. Tråkk i åkeren er også en plage som setter visse begrensninger for hva som kan plantes.

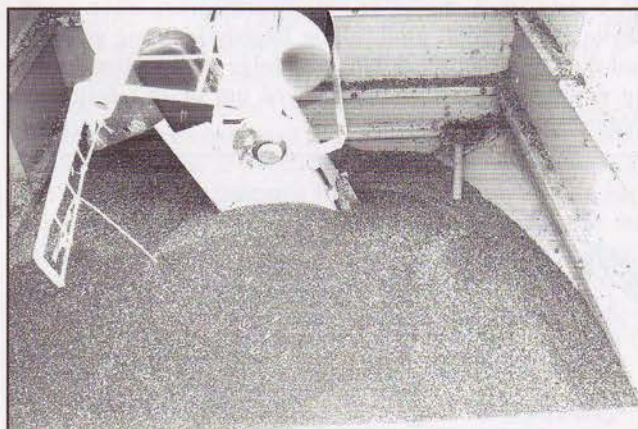
Enda en balle triller ut av maskinen

Plastring av baller skjer raskt og effektivt

Treskemaskinen rekker over et bredt felt på hver runde.

Tanken rommer 3 m³ med små rypsfø.

Ryps

- Det er Tore Solbakken som er jordeier på Østensjø, men han har etter overtagelsen i 1997 fortsatt med bortsetting av jordveiene til gårdbruker Harald Killingmo fra Øvre Killingmo Gård i Aurskog. I år er det oljeplanten ryps som Killingmo har satset på. Det er 5-6 år siden sist. Det har vært variert med planteartene havre, bygg, timotei og frø. Hvete, med såing om høsten, har Killingmo ikke satset på pga. fuglene. Avlingen i år er jevnt over god.

Den ruvende treskemaskinen skar plantene, skilte ut de små sortlilla frøene fra belgene og hakket opp resten av vekstene før det som en støvsky ble blåst gjennom en dyse tilbake på jordet. Alt sammen i en operasjon. Frøene ble samlet opp i en stor tank som levert på mølla vil ende opp som soyaolje.

Jordene på Østensjø ligger solrikt og selvdrenerende mot vest. Noe skygge faller imidlertid inn over åkrene fra løvskogen omkring. Kantvegetasjonen innskrenker også jordene i noen grad. Men det som er mest merkbart er et par stier som er gått opp i åkeren. Det er ikke så store arealet det dreier seg om, men det er et prinsipp ikke å gå i matfatet, mener Killingmo.

Karnappmannen

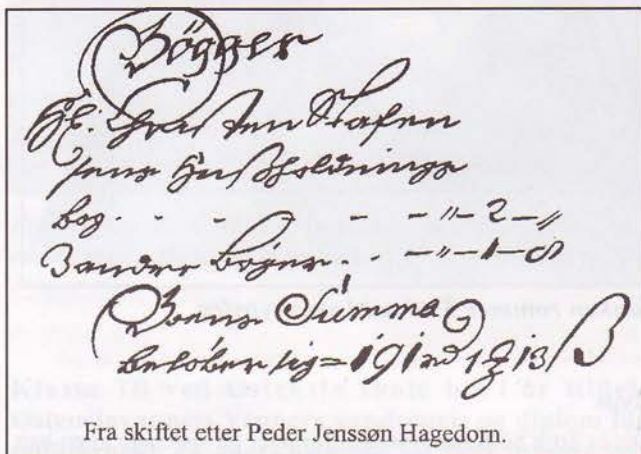
og andre viderverdigheter fra vår nære historie – del 4

Av Erik Henning Edvardsen

Den hovedbygningen som enda står på Abildsø gård hviler åpenbart på grunnmuren av det våningshuset som Peder Jenssøn Hagedorn fikk oppført mitt på 1600-tallet, og etter alt å dømme har også det hundre år yngre huset bevart sitt ytre utseende temmelig identisk med det forrige som styrtet sammen (jf. det tidligere omtalte gårdsrettets værelse over karnappet ved inngangsdøren).

Arven etter P.J. Hagedorn

På flere områder kom Peder Jenssøn Hagedorns ånd til å ruge over Abildsø gård. Vi tenker fremst på gårdens fremtidige anvendelse som mønstergård og åsted for brødrene Wetlesens jordbruksskole fra 1848, som i 1865 ble avløst av Minna Wetlesens husflidskole (mer om dette senere). Vi har også i selv navnet abild (= eple) et inntrykk av at det alt tidlig fantes en kime til fruktdyrking på Abildsø. Peder Jenssøn Hagedorn var åpenbart en fremskrittets mann, interessert i den nyeste viten angående veterinærmedisin, økonomisk utbytte av dyrehold, jordbruk og hagedyrking, og generell kunnskap omkring husholdning. I følge skiftet etterlot han seg nemlig et håndfast vitnesbyrd om dette i følgende oppførelse av takstmennene:

Fra skiftet etter Peder Jenssøn Hagedorn.

«Bøger.

H.E. Christen Stafensens Huszholdningsbog ... 2 [rdl.]

3 andre Bøger 1 [rdl.]»¹

Siden bøker var dyrt var det bare enkelte prester, og de fremste blant embetsmennene, som kunne smykke seg med boksamlinger av en viss betydning og omfang, og for en stor del dreide det seg om rent religiøse skrifter. Ikke bare viser førstnevnte tittel til en nyttebok, den er også den eneste som omtales etter sitt innhold. Dessuten ser vi at verdien av de øvrige tre bøker til sammen utgjør bare halve prisen av førstnevnte bok. At det mest kostbare verket i skiftet ikke var en Bibel er i seg selv oppsiktsvekkende. Men så dukker det opp et problem: Hvilken husholdningsbok er det som gjemmer seg bak tittelen takstmennene tok seg bryet med å giengi? Den angivelige forfatter er kjent nok, likeså vet vi at Christen Staphensøn Bang (ca. 1584-1678) var en uhyre produktiv forfatter, men helst av teologiske bøker.

Etter endt embetseksamen ved Universitetet i København utkom en avhandling av Herman Nielsen (1570-1629), omtalt som «proponent» (= opponent eller forslagsstiller) og Bang som «respondente» (= doktorand eller forsvarer) med tittelen

Disputatio de lingua hebrae in specie ex causis suis spectata (1612). Mange år senere fulgte Bang opp med den kosmisk anlagte *Solens oc Wgens Circel, befattit vdi denne Bibelske Poenitentzis Rose, indeholdendis de VII. Dage i Wgen* (1640), men ingen av bøkene inneholder det minste om husholdning. Ettersom enkelte av Bangs bøker kun finnes bevart i ett eller høyden to eksemplarer er det selvfølgelig en mulighet for at enkelte titler kan ha gått tapt. Men det virker ikke veldig sannsynlig at gårdens mest betydningsfulle verk skulle være en husholdningsbok skrevet av Romedalspresten. Spørsmålet er da helst om noen av hans religiøse bøker kunne oppfattes som husholdningsbok.

I Bangs hovedverk som teller hele 8 bind, *Postilla Catechetica* (1650-62), berører han derimot i 6. bind føderådene; *Horologium Christianum, ded er: En christelig Seyerwerck udi huilcken et gudfryctigt Menniskes Diætica oc Leffnets Idræt [...]* ordentligen affdelis (1653), hvor det meste av de 404 sidene går med til vidløftige tanker om forvaltning av Gudsbegrepet, og synes å ligge nesten like fjernt som de øvrige fra å kunne bli oppfattet som noen husholdningsbok.

Egentlige husholdningsbøker må vi nok helst til andre forfattere for å finne, men selv om det ikke er rett mange titler å velge mellom, lar det seg vanskelig gjøre å peke på noe spesifikt verk. Det er med andre ord ikke så lett å avgjøre hvilken bok det siktes til i skifteforretningen.

Herr Christen og mester Tyge

Christen Staphensøn Bang var født i Ålborg i Danmark, og studerte teologi ved Københavns Universitet. Etter en tid som kapellan i Solum ble han i 1621 kalt til sokneprest i Romedal. Tiden brukte han flittig til forfattervirksomhet, og for at han skulle få trykt sine egne litterære skriftstykker fikk han, sammen med offiserspresten Kjeld Stub, som delte hans lidenskap for bøker og trykkekunst, lokket en boktrykker hit opp fra Danmark. Tyge Nielsøn hadde drevet omfattende forleggeri i København, men opplevde på denne tid at hans renommé var på retur vis å vis andre driftige kolleger i faget. Bang ga ham lyse utsikter til å kunne arbeide helt fri for konkurranse i Christiania, og den københavnske boktrykkeren tok villig imot tilbudet. Slik gikk det altså til at den første norske trykkerianstalt ble grunnlagt i året 1643.

Tyge Nielsøn gikk trøstig i gang med å publisere et kalendarium og prognostikon *En ny Allmanach paa det Aar effter Jesu Christi Fødsel 1644* (1643), som regnes som den første virkelige trykksak utført i Norge. Tyge Nielsøn publiserte også novellen *Encke-Suck*, Niels Svendsøn Chronichs *I Jesu Christi Naffn. Aandelige Jule-Betenckning*, skillingstrykket *Vijse Om den Yderste Dommedag*, Kjeld Stubs agitasjonsskrift *Aggershusiske Acters Første Quartaels Summariske Beskriffuelse paa nerverende Aar 1644 flitteligen samlet oc forfattet*, og mist åtte småskrifter til. Det ulykksalige

"Autoris Effigies" Christen Staphensøn Bang, slik han står avbildet på tittelbladet til *Postilla Catechetica* (1650)

for mester Tyge var at han ved ankomsten hadde blitt forskuttet med 200 daler av herr Christen. Nielszøn misoppfattet gesten og trodde det var snakk om en slags etableringsstøtte. Bang mente derimot at forskuddet utelukkende var gitt for å komme i gang med og sikre trykningen av hans egne katekismepostiller. Sokneprest Bang stevnet Nielszøn for Konsistoriet og innledet en prosess som varte i fire måneder. Utfallet av rettssaken var at herr Christen kom i besittelse av trykkeriet, mens mester Tyge sommeren 1644 måtte forlate landet med en skriftkasse og en boktrykkerpresse mindre. Alt hans trykkeriutstyr hadde etter rettssaken tilfalt Romedalspresten.²

Det er mulig en dilettant under herr Christens auspisier kan ha forsøkt typekassene i Nielszøns etterlatte trykkeri, og prøvd seg på prestens påbegynte bok, samt gjort ferdig J.P.H. *Resens Dødens alvorlige Betenkelse* (1645), hvorav det eneste kjente eksemplar gikk tapt i biblioteksbrannen i København i 1728. Bortsett fra mulighetene for et slikt intermeso sto landet i tre nye år uten boktrykker, inntil det i 1646 ble sluttet overenskomst med den tyskfødte første-universitets-boktrykker Melchior Martzan i København om å sende to fullt utlærte svenner opp til Christiania for å opprette en norsk filial av trykkeriet. For å sikre utgivelsen av hans åtte binds katekismusforklaringer *Postilla Catechetica, ded er: Doct. Martini Lutheri Lidle eller mindre Catechismus ved Spørsmål oc Giensvar: med hosføyede korte Summarier oc Udleggelser I-VIII* (1650-1662)³ oppnådde Bang av kong Frederik III å få garantier for 10 års beskyttelse mot ettertrykk av verket. I 1651 ble Martzans filial overdratt tyskeren Valentin Kühn. En ny vanskelighet oppsto da boktrykkeren allerede 10. september 1654 døde i koleraepidemien som herjet landet.⁴

Ettersom Bang nå var blitt en svært formuende mann søkte han i 1655 avskjed fra prestekallet, opprettet et legat for fattige i soknet og reiste inn til Christiania for å vie seg til forfattergjerningen, trykkeriet og bibliofile interesser. Snart var en ny faglært trykker på plass i byen: Mickel Thomesøn, og i 1656 lyktes det formelt å få overdratt ham Kühns privilegier som typograf. Også Thomesøn hadde som sine forgjengere tidligere praksis fra København. Da det ikke fantes noe universitet i Norge som kunne kaste glans over virksomheten innyndet Thomesøn seg hos Katedralskolens rektor og fikk lov å titulere seg «Gymnasiets Bogtrykker». Dessuten var det ham som fullførte utgivelsen av herr Christens *Postilla Catechetica*.

Oeconomia eller husholdningsbøker

De skandinaviske husholdningsbøkene bygget i store trekk på et felles europeisk kunn-skapsforråd, som ble oversatt og

kopiert fra den ene utgivelsen til den annen. De husholdningsbøkene som fikk størst betydning i Norge var åpenbart Caspar Jugels *Oeconomia, eller Nødvendige Beretning oc Anledning hvorledis en gandske Huuszholdings paa det nyttigste oc beste (saa fremt Gud allermæchtigste giffver sin Velsignelse) kand anstillis* (1648) og Niels Michelsen Aalborgs *Huszholdnings Calender om hvad en Huszholder til sin Aufl, Fructehafve, Køcken oc Kielder, huer Maanet skal haffue i Act, til sit Huses Forbedring!* (1632)⁵ Begge var utgitt i København. Her kommer vi kanskje likevel inn på noe av betydning for skifteforetningene etter P.J. Hagedorn, ettersom tidligere universitetsbibliotekar i Oslo, Henrik Harboe, på en bilagsseddel i Nasjonalbibliotekets Tyge-samling har notert at Niels Michelsen Aalborg og Christen Staphensøn Bang sto i vennskapelig forbindelse med hverandre. Dermed må vi kunne forvente at et eventuelt tapt verk av Bang har vært formulert i nær dialog med innholdet i Aalborgs husholdningskalendere.

Bortsett kanskje fra en eneste tittel kan den nasjonale bokfortegnelsen ikke vise til noen oppførelser for husholdningsbøker i det aktuelle tidsrommet frem til 1674. Vår første typograf, Tyge Nielszøn, var imidlertid utgiveren av Niels Michelsen Aalborgs ulike bøker og skrifter, blant annet hans *Medicin eller Læge-Boog: deelt udi fem smaa Bøger* (1638) som kom med flere ettertrykk. Et nytt opplag av en av småbøkene i rekken *En liden Tractat Om Roszmarien Olies Synderlig Krafft* (1643) mangler stedsangivelse, men også dette har trolig kommet ut ved Tyge Nielszøns hjelp. Årstallet tyder i så fall på at boktrykkeren oppholdt seg i Christiania på det tidspunkt traktaten ble prentet, men den ville neppe oppnådd en tilstrekkelig høy taksasjon til å passe inn i skifteforretningen etter Hagedorn, annet enn som en av de tre unevnte boktitlene til samlet sum. I denne boka forteller Aalborg om rosmarinoljens vidunderlig helbredende virkning mot gikt, hodepine, tannverk, epilepsi og forkjølelse.

Husholdningslære og hagebruk

Som nevnt var også Caspar Jugels *Oeconomiae* rimelig godt kjent i Norge, ikke nødvendigvis fordi så mange eide og hadde lest i den, men fordi rådene fikk en selvstendig folkelig distribusjon. Innholdet ble nemlig spredd gjennom avskrifter og fant veien inn blant svartebøkernes trolldomsformularer. Selv om rådene på rasjonelt vis var ment å skulle veilede folk ble innholdet av mange regnet som esoterisk kunnskap. På side 34 i *Oeconomiae* finnes et par råd om hvorledes en kan verge seg mot trollkvinner som har til hensikt å berøve kyrne melka. Tekstene finner vi igjen i tre håndskrevne svartebøker fra siste halvdel av 1700-tallet; fra Fron (ca. 1750), Hurum (ca. 1780) og fra Bø i Vesterålen (ca. 1770). Ild og salt er forresten også i folketradisjonen kjent som demonavvergende remedier:

«Raad for Troldkvinder, der berøver Kjørene Mjælken

Det Raad, [Dr. Pommer] brugte herimod, læses i Doctor Luthers Discreta, at man maa først gjøre Tvende Segle gloendes udi Ilden og slukke i Mjælken og øse det siden ud i Privetet. Saa er Troldkvinden saltet nok og kommer ikke snart igjen. Man maa malke 1/2 Spand fuld af Mælk – nogle malke lidet af hver Ko –, kaste en Haandfuld Salt, 1/2saa meget Sod taget forud af Kakkellovns-Tude, item en Ægge-Skal fuld af stødt Svovel derudi, rør det vel sammen; stik saa 2de gloendes Sigle derudi og øs samme Mælk gjennem en Trægt udi færsk Ko-Blære og hæng siden Blæren med Mælken op udi Skorstenen; lad denne samme hænge, [saalænge] der er noget udi. Det hjælper.

Expertus liquor siger Casparus Ingelius Crimnicens.»⁶

I 1686 pantsatte den neste eieren av gården, rittmester Henrik August Brockdorff (d. 1688) både Abildsø, Haslefet og Langerud for 400 riksdaler til major ved Akershus nasjonale infanteriregimente og sjef for Sandsværske kompani, Paul Mathiesen (ca. 1650-21/9 1704) og hustru Lisbeth Sophie Grüner (1663-1689). I den anledning ble det foretatt en besiktigelse av gården, som omtaler både rips- og stikkelsbærbusker, samtidig som det ble klaget over at plankegjerdet rundt hagen var i dårlig forfatning. Mye tyder på at hagen, bærbuskene og plankegjerdet nettopp skyldtes P.J. Hagedorns virksomhet. Ved utgangen av det 17. århundre hadde man bare så smått begynt å anlegge hager på noen utvalgte steder i Norge, så på Abildsø har en øyensynlig vært blant pionerene på området.

Tordenskiold på frierfotter

Ved skjøte av 18. april 1689 ble både Abildsø og Langerud solgt til en annen yrkesmilitær, Peter Jacob Wilster (1661-2/4 1727). Tyskfødte Wilster eide gården i en årrekke, og hadde via den danske hær kommet til Norge som ingeniørkaptein 18. november 1684. Allerede 29. desember 1684 var han blitt gift med ei datter av zahlkommissarius og proviantforvalter Dominicus Braunmann i Drammen, Marie Sophie (11/11 1662-9/7 1744). Blant de sju sønnene var det flere som gjorde strålende militær karriere, men den eneste som har blitt husket for sitt opphold på Abildsø skulle bli én av de fire døtrene.

Peter Wessel Tordenskiold. Xyllografi ved Albert Møller. Folkebladet No. 3. 15de Februar 1887, side 36

En anekdote forteller at stattholderen, baron Woldemar von Løvendal (1660-1740), som tjenestegjorde som «Chef og Guvernør over Civil- og Militær-Etaten» i Norge i årene 1710-12, forførte unge frøken Wilster, da hun, utkledd som hyrdinne, ankom karnevalet på Hovedøya. Skammen ble for tung å bære, forteller Carl Deichman; «hendes Capot opfandtes ved Abildsø ved Vandet, ligesom hun havde gjort af med sig selv.» Løvendal rapporterte forøvrig om Wilster til kongen 27. november 1711: «Wilster er snurrig og giver En mere at bestille ved sin Vigtighed end 3 andre, men han

har sine gode Egenskaber som sine Feil. Sit Artilleri holder han i god Orden.»⁷

En likeså fantasifull variant av frøken Wilsters endelikt hevder at det var sjøhelten Peter Wessel Tordenskiold (1690-1720) som under et ball på Abildsø hadde forstyrret hjertefreden til husets datter, og at de sammen gjorde et forsvinningsnummer. Litt senere skulle de ha funnet klærne hennes ved Østensjøvannet, men disse skulle kun ha vært en avledningsmanøver, for i virkeligheten var hun rømt med Tordenskiold på skipet hans: «Efter hvad det berettes var det først en tid senere og da ved Marstrand at den unge dame hadde sett sitt snitt til å berøve sig selv livet.»⁸ Sammenblandingen kan skyldes at Løvendal hadde gitt navn til Tordenskiolds berømte skip 'Løvendals Gallei', en fregatt med 18-20 kanoner.

Wilster legger Langemosen under Abildsø

Oberst Wilster var en velholden mann, likevel gikk han til det skritt å pantsatte Abildsø: «Peter Jacob Wilsters Obl. til hr. Major Landsberg for 10000 rd, dat. 2 Juni 1713» og «Dittos Obl. til ditto for 500 rd. Dateret 1ste Feb. 1713.» Etter biskop Munchs død var det utsikter til at en part av naboeiendommen Lambertseter som de to hadde ligget i strid om skulle auksjoneres bort, og nå gjaldt det å ha finansieringen i orden. I sitt sted fikk han Jochum Irgens til å møte opp i Gamlebyen og by på gården med tilliggende herligheter. Panteboka forteller:

«Henrich Blichfeldt Auctions Forvalter udi Christiania, Bragenæs og dessen district, Kiendes og Giør Her med Vitterligt, At Anno 1712 den 29 Augustij og paafølgende dage er effter de Velærværdige og Høylærede Shifffeforreteres begier auction holden udi Gammelbyen her ved Christiania over Sal: Biscop doctor Hans Munckes efterladensz Midler, hvor iblandt var en Gaard Kaldit Lambrætsætter, Erliggende udi Aggers Herret, Skyldende med Bøssel Tolv og Et Half Cispund Tunge, paa hvilcken Auction sig indfandt adskillige Liebhabere, iblandt denne var ogsaa Monsieur Jochum Irgens som ved Bud og overbud blev Høystbiudende paa samme Gaard med sin tilliggende Herlighed, og det paa Høyædle og Velbaarne Petter Jacob Wilsters Kongl: Maits. Bestalter Obrister ofver Artigleriet udi Norge og Commendant i Fredrichstad havdhe Veigne, til Elleve Hundrede og Halfrediesindstiuge Rixdaler, Hvilken ingen effter lang opraab har villet overbiude, hvorfore den hans Welbaarnhed paa Auctions maade og arvingernes og Skifte Rettens Consence er bleven tilszlagen som overværende tilstæde forklaret, at ham til saa høy en Taxt er god for at evitere Process og at Conservere sin Egen Gaard Abelsøes i hæfd havfvende Eyedeeler og udraft i og effterde da at Velbemeldte Hr. Oberster Wilster samme gjorde Bud af Elleve Hundrede og Halfrediesindsetiuge Rixdaler saaledes har erlagt og betalt til mig Henrich Blichfeldt Auctions Forvalter, som Curator og laugværge for Sal: Biscopens Børn, der pengene effter Skifte Rettens andordning in fahlerer [...].

Christiania den 27 September Anno 1713:

- H: Blichfeldt P: Lange Gregers Christensen.»⁹

Erik Opsahl har i jubileumsboka *Fra bønder til blokker. Historien om Lambertseter - Norges første drabantby* antydnet at Wilster kjøpte Lambertseter kun for å ordne opp i en grensestrid om eiendomsretten til Langemåsan (som nå ligger skjult under Europaveien). Opsahl tar riktignok feil av kjøpsåret, og kan heller ikke ha kjent til ovenforstående auksjonsforretning eller hvilken sum Wilster måtte betale. Derimot har han rett i den antakelsen om at Wilster ønsket området til slátteeng for Abildsø. «Han la i alle fall raskt myra under Abelsø, og solgte Lambertseter i februar 1714,

bare noen måneder etter at han hadde kjøpt gården.»¹⁰
 «Af læst Hr. Obrister Wilsters Pante Obligation til Qvæst Huuset paa Sex Hundrede Rixdaler med sine Renter, hvorfor var Pantszatt Lambret Sætter gaard udi Aggersherred Erliggende af videre indhold dateret 9de October Anno 1713, og Publiceret den 19de October Anno 1713 og 17 Novembr: Anno 1713, Hvilcke Penge er betalt eftter den af Niels Rasmusen den før udstedte Qvitering dateret Krigs-Hospital Contoirtet paa Aggershuus den 16 Februar Anno 1714: som saaledes liuder: - Denne Obligations Capital - 600 Rixdaller: - Rente der af fra den 9 October 1713 og til den 9de Martij 1714 - 12 Rixdaler 48 sk: Omkostning paa Obligationens Tingluszning saa som - Til Christiania Raadstue og Byeting 64 sk: Til Aggers Ting 64 sk: Og til Laug-Tinget 5 Rixdaler 37 sk: Summa 615 Rixdaler 16 sk: - [...].

Jeg Petter Jacob Wilster kongl: Majjets. Bestalter Obrister over Artigleriet i Norge og Commendant i Fredrichstad, kiendes og her med Vitterlig gjør at ieg hafver Soldt, og afhændet, saa som ieg og her med fuldkommen Sælger, Skiøder og afhænder fras mig, min Kiæreste og vores arfvinger til disse tvende Dannemænd Matths Bjørnsen og Christopher Ibsen, deres Hustruer, Børn og arfvinger Een-min Eyende Gaard her i Aggersherret, beliggende paa Eegeberg som kaldes Lambretsetter, som ieg paa offentlig auction efter afgangne doctor Hans Munch, forrige Biscop over Aggershuus Stiftt, mig tilkiøbt hafver efter hosfølgende auctions Skiøde videre indhold af dato den 27 Septembr: 1713, skyldende aarlig Treij Fierdinger Tunge og et Remaall ved Bøxel og Herlighed, Hvilken forskreven Gaard Lambretsetter, saaledes som den nu bebiugt forefindes, med dess Vagelfaste indredning, sampt ald dends tilhørende pertinenter og Eyendom udi Land og vand, Fossze og Strømme, Agger og Eng, Houg og Mark, Fiskevand og Fæegang, Øde og Aabygde inden og uden gierdes til Fields og Fiære med alle de Løkker og Lunder, som der til tilligge af arrilds tid tilligget hafver og med rette tilligge bør. [...].

/: Undtagen den saa kaldede Langemaase, hvor om var tvistighed imellem Biscop Munch og mig, som her efter Abelsøes eyere følger, og det langs ud mod Lambretsetters faste land, førend udgravningen skeede :/ men icke noget af Lambretsetters faste land eller faste Jord /: og mig forbeholden at blive, og skal være mig og mine arfvinger, og Abelsøes eyere følgagtig, nemlig ald Langemaasen allene, og indtet videre ...»

¹¹ Senere ble da også Langemosen benevnt Abild-sømosen eller bare Måsan.

¹² Det varte ikke lenge før Mads Bjørnsen († 1717) kjøpte Christopher Ibsens part og satt som eneeier av Lambertseter. Wilster tok avskjed 21. oktober 1720 og nå på sine eldre dager lengtet han tilbake til Tyskland. Så snart han hadde overdratt auksjonsskjøtet på Abildsø gård til en kollega, Michael von Sundt tok han med seg sin hustru og flyttet til Hamburg: «Niels Rasmusens omt. Skiøde til Hr. oberst Michael Sundt paa disse gaarde d. 4de Martij 1720» og «Peder Wilsters Skiøde til oberst Sundt paa disse gaarde, dat. 28de April 1722.»¹³

Enda flere nyrydningsmenn

Sundt var om mulig en enda mer flittig bonde enn Wilster. Under ham ble det grøftet og drenert for myrtørking, brutt ut stein og drevet rothugging for å bedre jorddyrkingen på gården, samtidig som det også ble ryddet ny grunn. Videre stelte Sundt med urter og frukthagen, og bygget fjøs med

gjødselkjeller. Dette var en bedrift i landbrukets tjeneste, som brorsønnen, oberstløytnant Sundt, fortsatte på Abildsø, etter at han ved skjøte av 23. juni 1744 fikk overdratt gården. Familien Sundt hadde da for lengst flyttet til Evje herregård, og oberstløytnanten hadde inngått ekteskap med sin kusine, Michael von Sundts datter, Anna Margrethe.

Det fortelles om de flittige arvtakerne at de «uden dertil at bruge Bønderne, optaget af raa og stenig Mark Sædeland til 114 Tønder Udsæd, opsat over 1300 Favne Stengjerder, gjennomgravet store Moradser og fredet Skoven, som for nogle Aar siden var udhugget, saaledes, at deri endnu kan hugges Sag- og Bygningstømmer.»¹⁴ Det var Michael von Sundts datter, Anna Margrethe Sundt, som etter mannens død solgte Abildsø til Christen Brochmann og hans familie, som gjennom de neste 75 år skulle sette sitt preg på gården.

Historien om familien Brochmann følger i neste nummer.

Fotnoter

¹ Overrettsprotokoll Aker Skifteprotokoll 2 (1670-1683). Film HF 655. Rettsprotokoll 407, f. 141a.

² B.A. Wium: Boktrykkerkunst før og etter Gutenberg. 300 år i Norge.

Småskrifter for bokvenner nr. 20. Oslo 1943, s. 21.

Olav Myre: Svunne tiders sensasjoner...Streiftog gjennom norsk pressehistorie. Oslo 1944, s. 90.

³ Didrik Grønvold: Christen Staphensen Bang om billeder i kirkerne (av hans Postilla Catheticâ).

Boken om bøker. Aarskrift for bokvenner

. Første aargang. Oslo 1926, s. 127ff.

⁴ Et par måneder tidligere ble også Melchior Martzan revet bort av en byllepest i København.

⁵ Norges første trykker, Tyge Nielszøn, hadde sin tid i København utgitt Niels Michelsen Aalborgs husholdningskalendere for årene 1632, 1634, 1636, 1638, 1639 og 1642, men i følge dansk bokfortegnelse faller også opptrykkene av 1662 og 1664 innenfor Peder Jenssøns leveår. (Chr. V. Bruum: Bibliotheca Danica. Bind 2. Kbh. 1962, s. 257.)

⁶ Rådene i svarteboka fra Bø i Vesterålen ble også gjengitt anonymt av historikeren Yngvar Nielsen i *Skilling-Magazin* 1859, side 216, og samme år utkom den som 16 siders trykksak i formatet sedes fra forlegger J. Eeck i Fredrikstad under tittelen Svarteboka . Se nr. 809 og 810 i Anton Christian Bang: *Norske Hexeformularer og magiske Opskrifter*. Kristiania 1901-1902, s. 345.

⁷ Carl Johan Anker: *Biografiske data om 330 norske, norskfødte eller for nogen tid i den norske armé ansatte generalspersoner 1628-1885*

. Kristiania 1885, s. 284

⁸ «Mathis»: Abildsø -. *Morgenposten* nr. 239. Morgenpostens lørdagstillegg, 2. september 1939, s. 1.

⁹ Riksarkivet. Aker Sorenskriveri. Tinglysning. Pantebok 1 (1711-1740), folio 27a. Henrich Blichfeldt var auksjonsforvalter med domprost Peder Lange som vitne og assessor Gregers Christensen Berg som presis i Skifteretten.

¹⁰ Erik Opsahl og Ivar Sekne: *Fra bønder til blokker. Historien om Lambertseter - Norges første drabantby*

. Årbok for Søndre Aker historielag 1993. Oslo 1993, s. 42.

¹¹ Statsarkivet i Oslo. Aker sorenskriveri. Pantebok 1 (1711-1740), f. 30b.

¹² Fra 1865 fikk Aker Skytterlag mot betaling benytte området som skytebane.

¹³ Statsarkivet i Oslo. Underrettsprotokoll. Aker Panteregister 1, s. 106.

¹⁴ Ole Andreas Øverland: *Illustreret Norges Historie* V 2den Afdeling. Kristiania 1893, s. 1937.

Mitt Østensjøvann

Solveig Olafsen forteller i denne artikkelen litt om hva hun opplever ved Østensjøvannet. Selv har hun satt rekreasjon som overskrift. Solveig har i mange år vært aktiv i Østensjøvannets Venner og er for 2001-2002 varamedlem i styret.

Av Solveig Olafsen

Rekreasjon

Det gjør meg godt å gå en tur rundt Østensjøvannet. Jeg oppdager stadig noe nytt der jeg rusler rundt.

Nye planter – en fugl jeg kanskje ikke har lagt merke til tidligere.

Det kan til tider være ganske bløtt og ufremkommelig – særlig etter mye regn. Men vi har i Østensjøvannets Venner en pensjonistgruppe som er flinke til å ta seg av diverse reparasjoner. Det er denne gjengen som er påpasselig med å male benkene hver vår og ser etter tavlene som er satt opp flere steder rundt vannet.

Jeg må si jeg koser meg ved vannet når jeg har med termosene og noe å bite i. Er jeg heldig og får litt sol i tillegg på benken ved vannet, kan en pensjonist ikke ha det bedre.

Jeg kom til Bryn (Østensjø) i 1940 og var ikke så mye kjent i området. Men det gikk ikke så lang tid før jeg stiftet bekjentskap med Østensjøvannet. Vinterhalvåret med skøytebane og fine skiløyper over vannet for å komme videre inn i marka.

Og våren med alle hjemvendte fugler med sang og plystring. Det må oppleves.

Da jeg i 1963 flyttet til Lambertseter ble det litt lettere å ta turen til vannet. Da hadde jeg barn som likte å være med på tur til vannet. Det ble med ski eller spark i vinterhalvåret. Med vår og fugleliv ble det mating av fuglene fra brygga. Mange gode minner fra den tiden.

Har dere sett den nye brygga som vår pensjonistgruppe har bygget? Det var på høy tid. Den var sårt savnet. Jeg

satt på den nye brygga like etter at den var ferdig og der kom sannelig Sothøna svømmende med 7 små nøster bak seg. Hvor var fotoapparatet ?

Jeg er så glad for at jeg har en nabo som Østensjøvannet.

Solveig Olafsen trives godt i Østensjøvannets rolige omgivelser. Foto: Leif-Dan Birkemoe

TLF.: 22 27 56 86 FAKS: 22 27 74 59	RØRLEGGERVAKTA A/S DAG OG NATT SERVICE
UTMARKVEIEN 1 0689 OSLO PB. 83 BØLER 0620 OSLO	
	- fagkunnskap gir trygghet

	- Vi kan det vi gjør - FARGE & INTERIØR A/S MALING - TAPET - BADEROM - TEPPER - LØPERE FLISER - LAMINAT - PARKETT - BELEGG - VERKTØY
Bølerlia 2, 0691 OSLO • Tlf.: 22 26 30 20	

	FLISLEGGER RØRLEGGER Fornøyd med ditt gamle bad? Ikke det? Kontakt oss da vel ...
Vår spesialitet: Full modernisering av bad og kjøkken. 23 år i bransjen	
Butikkutstilling og utsalg av: Baderomsinnredninger, sanitærutstyr, rørdeler og fliser. Pensjonistrabatt!	
Håndverksservice: Snekker. Flislegger Elektriker. Rørlegger.	DØGNVAKT 907 68 984
	Bademiljø-Experten a.s Aut. rørleggermester Freddy Botner
Butikk og kontor: (Bryn) Tlf.: 22 97 42 97	Østensjøvn. 16 0661 Oslo Fax: 22 97 00 66
bademiljø	

"Fra Nøklevann til Sagstua"

— en vandring langs Ljanselva

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Lørdag 12 oktober fikk 35 fremmøtte en innføring i Ljanselvassdraget — "Fra Nøklevann til Sagstua" - som var tema og område for vandringen langs elvas øverste løp. Trine Johnsen fra Miljøprosjekt Ljanselva var guide supplert av landskapsarkitekt Ida Hvoslef.

Interesserte tilhørere på demningen ved Nøklevann.

Nøklevann er hovedkilden for Ljanselva selv om en rekke bekker kommer til før den når utløpet ved Fiskevollbukta. Nøklevann avgir også vann til Østensjøvannet, men da ved overføring gjennom den gamle drikkevannsledningen - på det siste stykke i overvannsledning frem til søndre del av Bogerudmyra. Tillatelse til fortsatt overføring er for tiden til konsesjonsbehandling i Norges Vassdrags- og Energi-direktorat.

Rustadsaga, i dag en populær kafé og utgangspunkt for markaturer, ble anlagt da oppgangssagene ble innført på slutten av 1500-tallet. I 1688 hadde saga kongelig bevilling til å skjære 3.400 bord i året. Nedover i elva kom det etter hvert også andre virksomheter drevet med vannkraft. Det var både spinneri og mølle.

Skraperudtjern og Skullerudstua

Ved Skraperudtjern fikk vi vite at det er mye flis på bunnen av tjernet, fordi saglis fra Rustadsaga ble sluppet ut i elva. Skullerud gård hentet is fra Skraperudtjern til kjøling av melk. Dagens fiskestatus betegnes som god, særlig etter den senere tids rehabilitering. Den asfalterte veien langs vannets vestsida er for tiden stengt pga. fare for ras slik at man nå må gå turveien bak Skullerud skole og ned igjen i dalen for å møte elva. Hullet eller Hølet er en plass som ligger i en dump øst for Skraperudtjern.

Skullerudstua ble bygd av Skiforeningen i 1981 med skiarena for en rekke vinterarrangementer. Rustad Idrettslag har nettopp satt opp en stue ute på sletta. Etter at elva rolig har passert sletta blir den mer villstyrt på vei videre nedover. Vi gjør en avstikker til restene av husmannsplassen Passerud under Skullerud gård, i gamle kilder skrevet Piiserud, på folkemunne også benevnt Piiserud.

Sagdammen - rehabilitert

Vi går under brua som fører opp til Skullerud vannrensaneanlegg og snart etter T-banebrua som virker dominerende i den trange

Rensedammen under E6-brua. I forgrunnen noen instrumenter for bl.a. måling av nedbør.

elvedalen, men om ikke lenge vider dalen seg ut og vi har den rehabiliterte Sagdammen foran oss. Denne dammen var vannreservoar for en sag man fortsatt kan se restene av. Sagstua, der Ole Olsen Sagbakken bodde med sin familie, ligger litt opp i bakken. Den brant ned for noen år siden, men er nå gjenoppbygget som hytte for barnehagebarn på tur i Ljansdalen.

Stua er nå nesten ferdig innredet og skal innvies om kort tid. Vi fikk et hyggelig møte med den koselige stua og en beretning om hvordan det så ut den gang saga ble drevet.

På motsatt side, sør for elva og bak en liten kolle, står tuftene etter husmannsplassen Smeden. Og på en kolle rett i syd kan vi finne en av distriktets få bygdeborger fra folkevandringstiden.

Et skilt på jordet rett øst for Skullerudkrysset markerer hvor man antar at husmannsplassen med det lite hyggelig navnet Dritut har stått. Rett ved har Røssedalsbekken sitt utløp i Ljanselva.

En av Norges første rensedammer

Vi gikk helt ned til E6-brua. Her er det bygget en rensedam som ble anlagt i forbindelse med bygging av Skullerudkrysset i 1998. Hensikten med dammen er å rense vannet fra veien før det når elva. Første del er en lukket slamavskiller som tar i mot sand og grove partikler. Andre del er en åpen dam der det meste av finstøvet skilles ut. Plantevekst i dammen gjør rensingen mer effektiv.

"Det er viktig å beholde vannet i vassdraget", understreket Trine Johnsen som fortalte at alternativet ellers ville være overføring til renseanlegget på Bekkelaget. Dette er en av Norges første rensedammer som det senere er bygget flere av. Rensedammer er det også planer om å bygge i tilknytning til et par av bekkene som renner ut i Østensjøvannet.

Lær mer om Ljanselva

Ljanselva Miljøpark har utarbeidet et kart med beskrivelse av de stedene som passeres langs Ljanselva, en fin guide for den som vil oppleve "en livsnerve i gammel og ny tid". Kartet koster kr. 20. (Henvendelse: L. Bertnes" - tlf. 22 28 65 85). Kartet dekker hele Ljanselvas løp fra Nøklevann til Fiskevollbukta.

Artspresentasjon

Av Audun Brekke

Sivhøne (Gallinula chloropus)

Kjennetegn:

For å kjenne igjen de voksne sivhønene må vi se etter følgende kjennetegn:

- 1) Rødt nebb, som skiller sivhøna fra sothønas hvite brede panne/nebb
- 2) Fuglen er farget relativt ensfarget mørk (brunsvart)
- 3) Kroppen er hønsefugllignende og ca. 30 cm lang
- 4) Når den svømmer ligger den "høyt i vannet", og når den svømmer fra deg kan du se to hvite flekker under stjerten. Stjerten blir også regelmessig hevet oppover i raske kast.

Unge fugler har store rødfargete områder på hodet i den første levetiden, mens de som ungfugler får en grågrønn og svakt olivenfarget fjærdrakt, samt at nebbfargen blir mer uanselig.

Sivhønas vitenskapelige artsnavn, chloropus betyr "grønnbein", noe som synes godt når den vandrer rundt i vannkanten. Sivhøna er nok mer sky enn sothøna og stiller strenge krav om tilstedeværelse av

beskyttendevegetasjon der den hekker. Østensjøvannet oppfyller disse kravene, men som de fleste andre steder i Norge der sothøne og sivhøne forekommer, er sivhønepopulasjonen vesentlig mindre enn sothønas.

Utbredelse:

Sivhøna mangler bare Australia på å finnes over hele kloden. Men i Norge finner vi den spredte norske bestanden i kystnære områder fra Østfold til Trøndelag. Selv om sivhøne antagelig ekspanderer i Norge er det fortsatt bare i Oslofjordområdet og på Jæren vi kan snakke om en stabil hekkebestand.

Kalde vintre kan gå hardt utover sivhønene. I Norge har klimaet en vesentlig innvirkning på populasjonen. Et grovt anslag over antall par kan antydes å variere mellom 200 og 1500 par. Norske sivhøner sprer seg over store områder på vinteren. Noen individer kan ta sjansen på å bli i de sørvestre deler av landet, mens andre drar så langt som til det nordlige Afrika.

Hekkebiologi:

Sivhøna er tilbake på plass i Norge allerede i april og begynner med reirbyggingen tidlig. Innholdet i reiret kan derfor være helt forskjellig på 2-3 kullene de kan klare i løpet av en sesong.

Begge kjønnene deltar i alt arbeidet med hekkingen, men mye tyder på at det er hannen som ruger mest. I tillegg kan unger fra tidligere kull antas å hjelpe til med kullene som kommer seinere, et fenomen som vi kan finne også hos andre arter.

Kilder

"Gyldendals Store Fugleguide", Gyldendal, 1999, Svensson, Lars og Grant, Peter J. og Mularney, Killian og Zetterstrøm.

"Fuglene våre", Aschehoug, 1989, Lundevall, Carl Fredrik.

"Norsk fugleatlas", Norsk Ornitologisk forening, 1994, Norsk ornitologisk forening.

Snødeponi i Miljøparken

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Turveien rundt Østensjøvannet går på vestsiden rett forbi ishallen på Manglerud. En litt grå og skitten snøhaug ligger ofte ved veikanten selv på sommerstid. Denne sesong-fremmede forekomst fra aktiviteter med mer vinterlig tilknytning kan nok både forbause og forarge, kalender og temperatur tatt i betraktning.

Sesongen for ishockey i Manglerudhallen strekker seg som de fleste vet langt inn i sommermånedene og starter opp igjen tidlig på ettersommeren. For å holde isen glatt og fin må gammel is slipes vekk med jevne mellomrom. Snø og isavfallet tømmes ut i naturen – ja i selve Miljøparken. Nå er ikke snø og is i seg selv skadelig, men forsøplene ser det unektelig ut med fargestoffer og andre fragmenter som følger med. Bildet viser den gule skrapevognen som litt provoserende gjør en vending til snødeponiet mens sommeren ennå varmer

Flomskader etter regnskyll

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Bølerbekken gikk uvanlig stri ved utløpet og gjorde turveien ufremkommelig. Det var heller ikke mulig å benke seg tørrskodd ved bordet som ellers står landfast.

Nedbøren i sommer og i høst har ved et par tilfeller kommet konsentrert med store mengder over kort tid. Vannet renner raskt vekk fra de faste flatene slik som veier, tak, parkeringsplasser mv. og føres vanligvis over i overvannsledningene. Disse går for en stor del ut i tilførselsbekkene som ender opp i Østensjøvannet. Det har ført til at bekkene i Østensjøvannets nedbørsfelt har flommet over og bl.a. gjort skade på turveiene.

Ulsrubekken som renner åpen gjennom Almedalen møter et rør nede på flaten under turveien. Her har ikke de store vannmengdene klart å komme gjennom med den følge at

vannet har presset på kantene rundt røret og revet med seg jordmassene som er en del av turveien. Resultatet har vært synlig for alle. Friluftsetaten har satt opp sperrebukker inntil utbedring kan finne sted.

Østensjøvannet har kun ett avløp, dvs. at den største vannmengden føres ut gjennom kulverten i nordenden av vannet. Oppstår det en teknisk feil ved utløpet skal det ikke mye til før vannstanden stiger. Det er bare en mindre del som går i den egentlige Østensjøbekken.

Ikke siden storflommen høsten 2000 har vi hatt tilsvarende skader og oversvømmelser.

Amund Kveim inspiserer skadene på turveien over Ulsrubekken.

Østensjøvannet steg kraftig etter nedbøren. Den lille fossen ut fra Bogerudmyra er forsvunnet. Vannstanden er utjevnet ved erosjonsterskelen. Bogerudmyra ligger vanligvis ca. 50 cm over nivået i Østensjøvannet.

Østensjødagen 2002

Inntrykk fra Hanne Blesvik

Da jeg våknet søndag 25 august visste jeg at det var atter duket for Østensjødagen. Tanker som da farer gjennom hodet før gardinene blir trukket fra er: Hvordan er været? Har jeg husket på alt det jeg skulle? Kommer det noen mennesker?

Da jeg kom frem til Østensjø gård hadde jeg husket på det meste. Øse til vaffelrøra, rist til å legge vaflene på, kniv, verandabord, kanne med ferdig kaffe og Solveig som skulle sitte på.

Været er alltid en bekymring. Er det for fint, drar folk andre steder. Er det for dårlig går de ikke ut. Vi var heldige i år. Det var akkurat passe fint til vårt arrangement.

Så er det opprigging. Hvor skal alt stå av boder, bord, benker? Er det nok strøm? Hvem skal ha strøm? Hvordan gjør vi det? Kloke hoder kommer sammen og løser problemene ganske greit.

Så begynner den siste klargjøringen og finpuss. Vi kikker på klokka og lurar nok en gang: Kommer det noen?

De som spiller i Østensjø janitsjar kommer. Det er godt at de er på plass, de er et trekkplaster som høres godt og gjør folk nysgjerrige på hva som skjer på Østensjø gård. Etter hvert dukker det opp mange bunadskleddede dansere fra Symra dansegruppe. Tradisjonen tro kommer også Abildsø bygdekor. Det er godt at det kulturelle miljøet er oppegående rundt vannet og at vi kan få nyte det på Østensjødagen. Per Amble sørger for at alle innslag blir presentert.

Publikum kommer også etter hvert. Vafler, kaffe, kaker og brus går unna. T skjorter med toppdykker blir solgt. Bilder og kort går også unna. Loddselgerne har mye å gjøre. De trenger nesten ikke å gå rundt for å selge, folk kommer til dem.

Finn Gulbrandsen og Jørn Areklett Orme har skrevet en flott bok om Østensjøvannet. Den ble også solgt. Mange benyttet anledningen til samtidig å få en liten hilsen fra Finn.

Naturstien var det også stor oppslutning om. Antall deltakere ble ikke talt. Men ca.60-70 små og store var med. Barna som deltok fikk hver sin almanakk fra foreningen, noe mange var glade for.

Nytt av året var tegnekonkurranse. Kristin Kvarme satt sammen med barna. Oppgaven var å tegne fra Østensjøvannet og området rundt. Det kom inn til sammen 72 fine tegninger. Barna fikk diplom, noe mange virket stolte og glade for.

Så begynner slutten å nærme seg. De fleste begynner å merke at det har vært en lang, men morsom dag. Nedrigging er ikke så morsomt som opprigging. Et tordenbrak setter fart på oss. Stoler, bord og benker skal kjøres til Oppsal skole som har lånt det til oss. Mye skal inn på stabburet. Det er bare å bære. Før turen hjem er det å samle sammen det jeg hadde med meg. Solveig er også klar til å reise hjem. Vi setter oss inn i bilen og kjører mot Lambertseter.

Det har vært har vært en slitsom og morsom dag. Nå venter godstolen og en velfortjent matbit.

Hanne Blesvik

Symra dansegruppe

Tegneglede

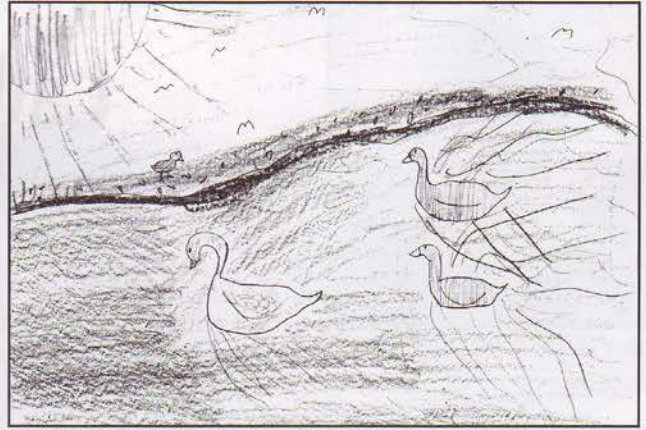
Naturstien engasjerte

Abildsø bygdekor

Boksalg med signering

Ida Eriksmoen Cock, 9 år

Kjøring med hest og vogn er populært

TEGNEKONKURRANSEN

Vi har kåret en vinner i hver av de tre aldersklassene:

Marja Butt, 4 år, Ulsrudveien 36

Marie Bjerke, 10 år, Skøyenbakken 12

Caroline Rosenvinge, 12 år, Paal Bergs vei 5

Vi gratulerer!! (Bildene har vi plassert på siste side i bladet slik at vi kan se de fine fargene.)

I tillegg har vi tatt med tre bilder som vi også syntes var veldig fine.

De er tegnet av:

Jan Eric Siglem, 8 år, Svaneveien 13

Cecilie Marie Florin Iversen, 7 1/2 år, Svenskerudveien 8.

Anne Karoline Kveim, 12 år, Lunnestien 14.

De fleste tegnet eller fargela de mest karakteristiske fuglene ved Østensjøvannet.

Derfor er det stokkand, toppand og kanskje spesielt toppdykker som går igjen på de fleste tegningene. Landskapet ved Østensjøvannet ble også tegnet og fra denne kategori gjengir vi på denne siden tre tegninger som fremhevet seg.

Ida Eriksmoen Cock, 9 år, Langerudhaugen 14 D

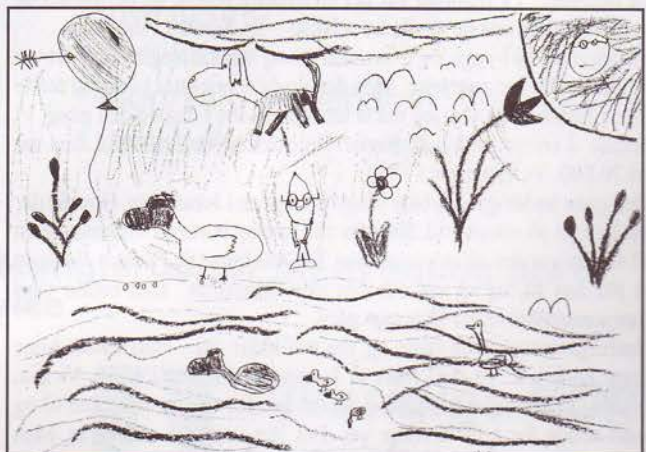
Kamilla Kveim, 9 år, Lunnestien 14

Anna Holte Jørgensen, 8 år, Kringkollen 15 C

Østensjøvannets Venner takker hjertligst familien Solbakken for "lånet" av Østensjø gård.

Kamilla Kveim, 9 år

Anna Holte Jørgensen, 8 år

Av Cathrine Senje

Cathrines hjørne

"Det hender at jeg savner Østensjøvannet –"

Ingebjørg Knoph sitter i sin vakre stue i leiligheten på Midtstuen og tenker på de mange årene hun og familien bodde i Østensjøveien, på hjørnet av Oppsalveien.

Hvordan begynte det hele ?

Vi lar Ingebjørg Knoph fortelle. Hun har funnet fram sin manns "dagbok" med opptegnelser fra alle årene, fotografier og tegninger. Per Knoph var en meget dyktig tegner og maler.

Ingebjørg Knoph

"Som ung lærer var jeg ansatt på Østensjø skole og bodde i lærerbolig på Godlia, i en liten toromsleilighet. Med to småbarn ble det trangt, men vi var nøysomme den gangen! I 1952 holdt min mann Per et foredrag i klubben Kunst og Kultur, og der traff han Valborg Tveter. Litt senere spurte han henne om hun hadde en tomt til salgs. Til vår store glede svarte hun ja! I mai 1953 betalte vi det første avdraget, og tomten ble tinglyst på det som het Lillejordet. Alle jordene på Østensjø hadde navn. Det var Smijordet og Nordjordet, Koksjordet og Vassenga og Ilejordet. På Ilejordet var det en nydelig brønn, og der hentet de vann til kaffen når de skulle ha selskap – fra Kirsten Pihls kilde.

Så begynte vi å bygge, og min mann sto og spadde og gravde – det var tungt, for det var mye leire. Men det ble da et hus etter hvert. Vi måtte låne i Husbanken. Og jeg må si litt om prisene i dag og den gang. Vi betalte 4 kroner pr. kvadratmeter. Hele tomten for 3-4000! Lånet var på 70 000. Vi flyttet inn i 1954.

Den gang hadde gården bare solgt til tomtene i Jørnstien. Husene der ble bygget på samme tid. Men fra vårt hus og bortover Østensjøveien til skolen var det ikke mange hus. Det var huset til Thomas Beck og et par hus til, og så var det den lille "Dalastua" som hadde vært husmannsplass under Østensjø gård.

Østensjøveien var en stille og lite trafikkert vei – min datter Anne lærte faktisk å gå der! Men så kom veitvidelsen i 1955. Vi som bodde i Østensjøveien måtte avstå litt av våre tomter, og måtte til og med betale for å få bredere vei. Det slet vi med i mange år. Men utvidelsen var nok nødvendig fordi trafikken økte, både til Bøler og Lambertseter da disse drabantbyene ble utbygd.

Men vet du hva? Vi hadde ikke gateløp, veien lå helt mørk helt til 1956. Barna syntes det var skummelt når de skulle ned på gården og hente melk. Den gang hadde gården full gårdsdrift –

20 kuer, to hester, griser og høner. En morgen et av de første årene – vi hadde nettopp fått i stand en slags plen – våknet vi av at Lillejordet var fullt av kuer!

Det bodde mange på gården den gang. Haakon Tveter hadde fem døtre – Borghild, Halldis, Valborg, Aagot og Agnes. Valborg døde like før vi flyttet inn, men de andre bodde på Nordre Østensjø. På Søndre bodde Agnes Smith, den eneste av døtrene som giftet seg.

Min skolevei til Østensjø skole gikk gjennom et jordbrukslandskap, med lerkesang om våren og korn på staur om høsten. På Oppsal var det ikke bygget, der sto bare noen gamle tyskerbrakker. Oppsal gård hadde griser ganske lenge, og jordene på Søndre Skøyen var i bruk helt til blokkbebyggelsen på Skøyenåsen kom.

I den gamle Dalastua bodde et gammelt ektepar som het Søren og Maria, og der var jeg ofte innom, for jeg likte å prate med gamle folk. Begge hadde arbeidet på Østensjø gård.

Håkon Smith, sønn til Agnes, drev gården sammen med sin tante Aagot. Han var et arbeidsjern.

Hele året kunne vi se ham i arbeid på jordene. I slåttonna leide de inn folk, og begge mine gutter var med. Og når arbeidet var ferdig, ble alle bedt inn, og de fikk takk for arbeidet og en dram. Vi bodde så nær at vi fulgte med i gårdens rytme hele året. Mine barn synes de har vokst opp på Østensjø gård, og de likte det dårlig da Per og jeg bestemte oss for å flytte i 1988.

Det var noe spesielt med damene på Østensjø gård. De knyttet til seg alle som hadde kjøpt tomt fra gården. For eksempel: Hver eneste St.Hans-kveld ble alle, store og små, invitert til feiring og fest. Håkon hadde laget et svært bål nede ved vannet, og siden ble alle bedt inn og traktert. Det var også selskap på Håkons fødselsdag, og slikt skapte et samhold og et naboskap som var helt unikt. Og i mange år kjøpte vi melk og egg på gården.

Jeg må også fortelle litt om Almedalen. Området ble fredet av Haakon Tveter allerede i 1921.

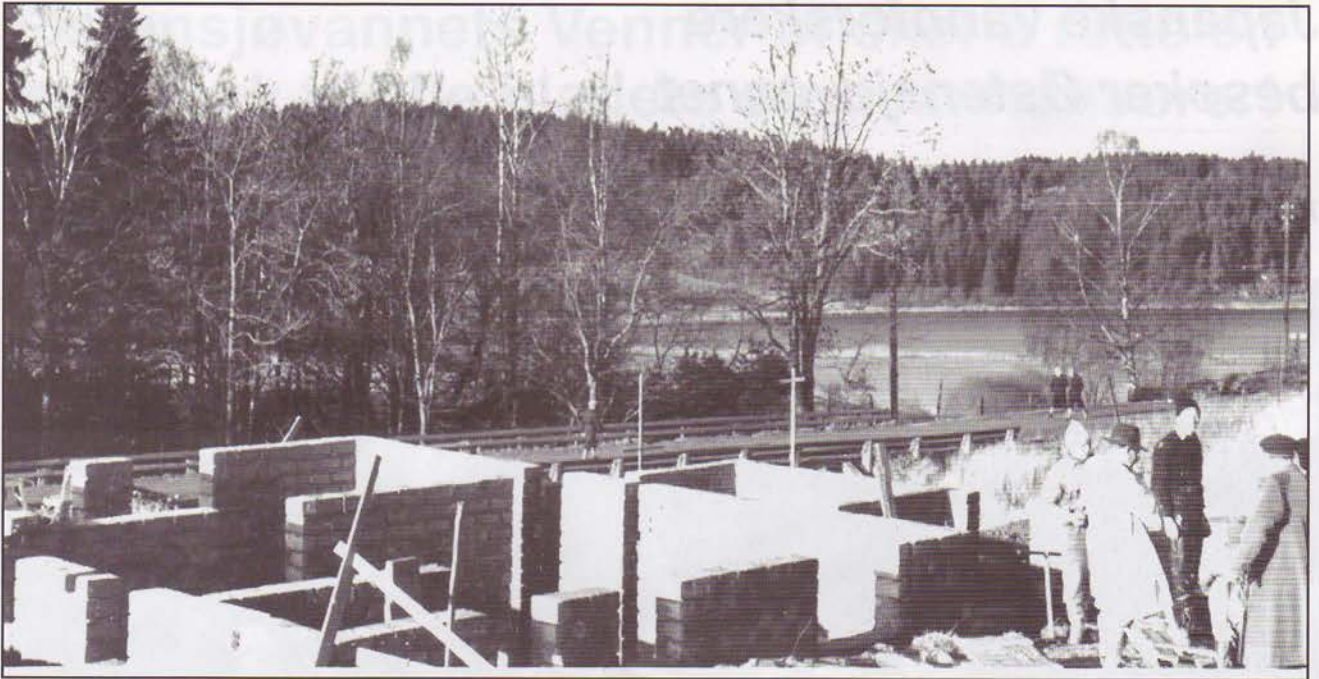
Dalen ligger som en kløft med en bekk i bunnen, en dam og små stier som i en park. Der er tett løvskog med mange svære almer.

Barna våre lekte der ofte. Det var ugler der som tutet, og det var jo litt nifst.

En kjempesvær alm sto i den øverste delen, men den er borte nå. Det ble sagt at Halldis hadde begravd alle hundene sine i Almedalen.

Etterhvert ble det jo forandringer. Først kvittet de seg med hestene, for Håkon fikk traktor. Så forsvant kuene sist i femtiårene og så grisene. Slik var det jo i hele det gamle Østre Aker.

Nå så vi ikke lenger Håkon med melkekjerrra. Han leverte antakelig til et meieri eller til den gamle "melkeforsyningen" nede i byen. Jordveien ble leid bort. Døtrene til Haakon Tveter døde. Håkon Smith og hans søster Anne Margrethe Møkleby var de siste av Tveter-familien som bodde på gården. Håkon levde sine siste år på Oppsal Sykehjem, og

Huset på Lillejordet under bygging. Foto utlånt av Ingebjørg Knoph.

Anne Margrethe solgte gården for noen år siden. Hun orket ikke lenger å ta vare på 11 hus, sa hun.

Grunnen til at vi flyttet var først og fremst at min mann ble syk, vi ble begge eldre, og trafikken på Østensjøveien ble etter hvert en stor plage. Vi tenkte – lenge og vel, vi gikk og så på leiligheter, men det var ikke lett, for vi var så bundet til Østensjø. Men vår datter Anne hadde stiftet familie og bodde i nærheten her oppe på Midtstuen. Vi bestemte oss for å flytte hit, og siden jeg var medlem i DES-klubben – De Eldres Boligspareklubb – fikk vi denne leiligheten i 1988.

Vi fikk bo sammen her i fire år til han døde i 1992.

Men av og til må jeg tilbake til Østensjø. Jeg må se vannet og gården, tenke på gamle dager, minnes søstrene Tvetter og alle de gode årene. Og det gjør meg ingenting å gå forbi huset. Hagen min er borte. Et nytt hus er kommet opp i hagen. Det er ikke "mitt hus" lenger. Men en tur rundt vannet, det er nesten det samme som før."

Gjensidige NOR

- din totalleverandør av:

Tore Løvlund
Avdelingsbanksjef

- * Dagligbanktjenester
- * Finansiering
- * Investering
- * Forsikring
- * Kjøp/Salg av eiendom
- * Bankbokser

Kom innom din lokale bank på Manglerud for en hyggelig prat og personlig rådgivning og service

manglerud@nor.no
Tlf.: 22319050

Gjensidige NOR
Sparebank

Japanske vannforskere besøker Østensjøvannet

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Tre japanske vannforskere med sin tolk får her innføring i prosjektet med rehabilitering av bredden ved Østensjøvannet. Til venstre for japanerne ser vi Astrid Fagerhaug fra Vann- og avløpsetaten som berettet om de vannfaglige forhold, Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner og Leif Nilsen fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.

Østensjøvannets Venner fikk i september anledning til å berette om foreningens virksomhet til tre japanske vannforskere fra Tokyo. Det var Fylkesmannen i Oslo og Akershus representert ved Miljøvernavdelingen, som hadde fått en henvendelse om besøket fra Foundation of River and Watershed Environment Management i Tokyo. Det er en organisasjon som skal fremme attraktive elve- og vannmiljøer i harmoni med naturen, utnytte omgivelsene, opprettholde vannkvaliteten og stimulere til forskjønnelse og bevaring.

Akerselva og Østensjøvannet fikk på gruppens dagsbesøk i Oslo en innføring i de kvalitetene som

er oppnådd med å bevare vassdrag i tett bebygde områder. Østensjøvannet ligger midt i et pressområde med arealer som kommersielt sett kunne vært utnyttet på en helt annen måte, men som nå er vernet mot fremtidig utbygging. Østensjøvannets Venner og offentlige etater samarbeider om bevaring og forvaltning av området til glede for de som søker rekreasjon, benytte det som "klasserom" eller drive forskning i det rike dyre- og plantelivet. Det sterke engasjementet på lokalplanet synes den japanske gruppen tydeligvis var en god ide, som de ville bringe med seg hjem til Japan.

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

<p>BERGERSEN VANN og VARME a.s. Autorisert rørleggermester</p> <p>Smedbergveien 5, 1187 Oslo, tlf. 22 76 70 20 fax: 22 76 70 01, org. nr: 946106232</p> 	<p>Larsen & Lindberg as BIL- OG BREMSESERVICE</p> <p>Ryensvingen 13, 0680 Oslo Telefon 22 28 40 00</p>	 <p>Selskapsmat Tlf. 22 67 64 90</p>
 <p>Oluf Onsums vei 9 - Tlf.: 22 57 07 63 E-mail: firmapost@datadekor.no</p> <p>på Ryen</p>	<p>WRIGLEY Scandinavia AS</p>	
	<p>Ingus biloppretting Bildskadesenteret på Ryen</p> <p>Ryensvingen 2-4 Tlf 22673710</p> <p>0680 Oslo Fax. 22678446</p>	

HÅNDVERKSBYGG AS
Tømremester og Entreprenørforretning
Byggemelding/Prosjektering

MESTERHUS
Ryensvingen 9, 0680 Oslo
Tlf.: 22 57 84 60
www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
REHABILITERING**

**Malermester
Harald Askautrud A/S**

Tlf. 22 57 84 70 Faks 22 57 84 65

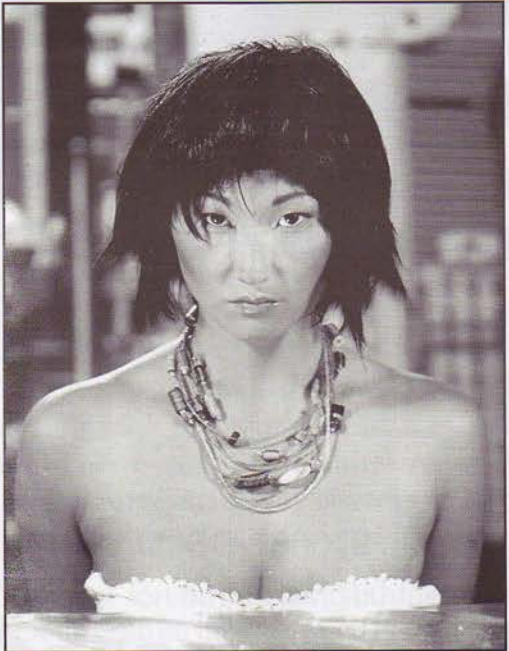
- ★ Inn- og utvendig malerarbeid
- ★ Tapetsering
- ★ Gulvbelegg
- ★ Konsulentbistand

Malermester MLF
www.askautrud.no
- fagkunnskap gir trygghet.

Kontoradresse:
Ryensvingen 9, 0680 OSLO
E-post: askautrud@askautrud.no

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

	<p>HYDRO TEXACO RYEN Enebakkveien 135, 0680 Oslo Tlf. 22 19 17 26 • Fax: 926 70 926 Dekk- og Oljeservice Ny vaskemaskin E-mail: hydrotexacoryen@netcom.no</p>	<p> T.M. Bergersen A.S. Keramiske fliser</p> <p>Butikk/utstilling Åpningstider: Man-Fre: 09-17 • Tor: 09-19 • Lør: 10-14 Enebakkveien 123, Pb. 218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 3049 00, Fax: 23 304901</p>	
<p> MANGLERUD SENTER</p> <p>Apningstider: Man. fre. kl. 9-20 Lørdag kl. 9-18</p> <p>Tlf.: 22 75 77 00 Fax.: 22 27 75 31</p>	<p> OPPSAL Blomsterforretning Svein Christoffersen</p> <p>ALT INNEN BINDERI</p> <p>Haakon Tveters vei 98, 0686 Oslo Tlf. 22 26 41 94—Fax. 22 26 42 64</p>	<p>HENTER OG BRINGER</p> <p>GLASS EKSPERTEN</p> <p>30% PÅ INNRAMMING</p> <p>BILER SENTER Bjørleria 2 Tlf 22 26 52 59</p>	<p>LAMBERTSETER UR & OPTIKK</p> <p>Synsundersøkelse Brillor • Kontaktlinser</p> <p>Telefon 22 28 02 41</p>
<p>Korketrekker'n</p> <p>Norges eldste spesialforretning i øl og vinråstoffer/utstyr</p> <p>GODE RÅD ER GRATIS!</p> <p>Kirkevn. 50, Tlf.: 22 60 21 28 Manglerud Senter, Tlf.: 22 26 08 00</p>	<p>NYLAGET FISKEPUDDING og HJEMMELAGDE KOLJEKAKER hver dag</p> <p>man.-fre. 10.00-16.00 Stengt lørdag Storm B. Johnsen • Fisk og vilt Lambertseter Kjøpesentrum - Tlf. 22 28 82 42</p>	<p> Bratlikollen Blomster</p> <p>SANDSTUVEIEN 49 B, 1184 OSLO TELEFON 22 28 69 58</p>	
<p>De ringer, vi bringer Brudebuketter, dekorasjoner, kranser m.m.</p> <p>Langerud Blomster Enebakkvn. 289, 1187 Oslo 22 29 78 29</p>	<p> MATHUSET Jacobs PÅ HOLTET</p> <p>TLF. 22 28 58 58 FAX 22 28 58 68</p> <p> EKEBERGVN. 145, 1178 OSLO</p>	<p>Din merke- og medaljeleverandør i nærmiljøet</p> <p> BARRA AS Etabl. 1923 Industri- og reklamemerkning</p> <p>Harry Fetts vei 10, postboks 130 Bryn, 0611 Oslo E-post: post@barra.no Internett: http://www.barra.no Tlf.: 22 27 74 00 ¥ Fax: 22 27 12 55</p>	
<p> Røde Hatt Oppsal Senter Tlf.: 22 26 51 95</p>			

For menneskers skyld

AUSTER
 SALON & ACADEMY

Oppsal Senter | Bryn Senter
 Tlf. 22 26 77 78 | Tlf. 22 27 91 20

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

<p>BØLER APOTEK ditt Alliance apotek</p> <p>Mandag–Fredag 09.00–17.00 Lørdag 09.00–14.00</p> <p>Bøler Senter, Bølerlia 2–4, 0691 Oslo – Tlf. 22 75 91 90</p>	<p> Hans Furu</p> <p>POSTADRESSE: POSTBOKS 3 SKULLERUD 0624 OSLO</p> <p>BESØKSADRESSE: LØVSEIFARET 118 LANGERUD GARD E-POST: hans.furu@c2i.net</p> <p>TELEFON: 22 29 65 66 TELEFAKS 22 29 91 67 GIRO: 8200 01 21785 ORG.NR.: 936 300 553 MVA</p>	
<p>OPPSAL APOTEK ditt Alliance apotek</p> <p>Mandag–Fredag 09.00–17.00 Lørdag 09.00–14.00</p> <p>Haakon Tveters vei 94, 0686 Oslo – Tlf. 23 12 68 80</p>	<p>JERNA <i>Oppsal</i> OPPSAL SENTER</p>	<p> Aud's hjørne Støtt opp om din nærbutikk</p> <p>Oppsal Senter Haakon Tveters vei 88-98 Fax/Tlf. 22 27 74 99</p>
<p> MITSUBISHI - din partner i bil</p> <p>Mitsubishi Motor Forum ABILDSØ</p> <p>Enebakkveien 309 - Tlf. 23 03 20 00 - Fax. 23 03 20 01</p>	<p>TETTE AVLØP RING 23 16 50 00 DØGNVAKT</p> <p> HØYTRYKKS KJEMPEN®</p> <p>Døgnvakt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Høytrykkssteking • TV-inspeksjon • Graving og rehabilitering av vann- og avløpsrør <p>T-T-TEKNIKK A-S - en miljøbedrift</p> <p>Ryensvingen 13, Postboks 133 Manglerud, 0612 Oslo</p>	
<p>LAMBERTSETER FOTO</p> <p>Tlf. 22 28 05 03 LAMBERTSETER SENTER</p>	<p>Nye Bogerud Fisk/Vilt AS Stallerudvn. 111 C 0693 Oslo Tlf.: 22 74 71 10</p>	
<p>Oppsal Bok & Papir AS Haakon Tveters vei 96 Postboks 113 Oppsal – 0619 Oslo Tlf.: 22 26 30 95 – Fax.: 22 26 70 51</p>	<p> STATOIL</p> <p>Service Østensjø</p> <p>Låvevn. 70 – Tlf.: 22 26 33 35</p>	
<p> OBOS</p> <p>Som medlem har du alle fordelene</p>		<p> vi! BOK · PAPIR</p> <p>Manglerud senter Tlf.: 22 26 43 35 Postboks 74, 0612 Oslo Fax: 22 27 68 88</p> <p>Nordea på Manglerud, tlf. 22 76 29 80 www.nordea.no</p> <p>Nordea</p>
<p> Life</p> <p>HELSEBODEN OPPSAL Oppsal Senter, 0686 Oslo Tlf. 22 27 87 40 Fax. 22 27 80 46</p>	<p>SØNSTERUD SPORT Stadion</p> <p>Manglerud Senter Tlf.: 22 27 67 80</p>	<p>JØLSTAD BEGRAVELSESBYRÅ</p> <p>Dok. B. Jølstads Abildsø Enebakkveien 287 Døgnvakt: 22 29 38 00</p> <p>Fra den helt enkle - til den mer påkostede gravferd</p>
<p> AUTOTEAM RAFIKSKOLE</p> <p>Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 906 87 170</p>	<p>Lambertseter apotek et Alliance apotek</p> <p>Velkommen til Lambertseter apotek</p> <p>Vi har åpent alle dager: kl. 09 00-17 00 · Lørdag kl. 09 00-14 00</p> <p>Langbølgen 1 1150 Oslo Tlf. 23 384060</p> <p>OPPSAL UR-OPTIKK A/S</p> <ul style="list-style-type: none"> • UR · BRILLER • KONTAKTLINSER <p>SYNSPRØVE UTFØRES</p> <p>Oppsal senter – Tlf. 22 26 50 94</p>	

Hvor er Østensjøvannets fugler om vinteren?

Av Audun Brekke

Det er ikke rart vi lar oss fascinere av trekkfuglenes fantastiske reise. I vår egen mangel på styrke og utholdenhet virker det overveldende å klare det en liten fugl klarer.

Kanskje må vi også innrømme at vi ikke orker tanken på alt slitet som måtte til hvis vi ble bedt om å traske til f.eks. Danmark og tilbake hvert år fra vi var konfirmert.

5 milliarder fugler antas å trekke sydover hvert år i Europa, og de kommer fra ca. 200 forskjellige arter. Arter som lever av mat som ikke kan skaffes.

Derfor flyr fuglene til områder hvor de kan finne mat i mengder. Men ofte må de kjempe med lokale fuglearter.

Hovedandelen av Nord-Europas fugler trekker sørover i Europa, hovedsakelig til Middelhavets østlige og vestlige ender. Mange arter trekker enda lenger og havner i Afrika.

Langtrekkerne sluses inn på det Afrikanske kontinent fordi det er mindre land og mer vann på den sørlige halvkule. De som trekker til Afrika må ofte gjøre den strabasiøse turen rundt, eller i helt spesielle tilfeller, over Sahara.

Og ikke nok med det. I den spesialiserte jungelen mellom 15 grader nord og 10 grader sør for ekvator er det ikke plass til matgeneralister som kommer fra nord.

Derfor trekker artene ofte helt til det åpne slettelandskapet sør og øst for Kongobassenget eller utnytter kystområdene.

Eksempler på arter som tar denne lange veien er seilere og svaler.

Hvordan oppstod så trekket?

Det kan være mange grunner til at trekkadferd har blitt en smart strategi.

Men ett viktig moment er nok at jordens akse heller litt på skrå. På den måten får vi sesonger.

Store klimasystemer skaper variasjon på jorden, varme-kulde, fuktighet-tørke, storm-stille osv. Fuglene opplever at det blir ulevelige forhold og kan, på grunn av sin evne til å flytte seg raskt over store avstander, flytte seg til områder som har bedre forhold. Arter som ikke kommer seg avgårde så fort, f.eks. mange pattedyr går heller i hi for å berge seg gjennom vinteren.

En grunn til at vi ser populasjoner av samme art utnytte forskjellige overvintringsområder kan være at arten ble splittet opp f.eks. under istiden, og dannet raser med forskjellige preferanser før isen trakk seg tilbake.

Hvordan vet vi noe om trekket hos fugl?

Det er ikke fritt for at jakt har vært en viktig informasjonskilde til hva vi vet om fugl. Men andelen av denne kunnskapen går nedover. De første beskrivelser av ringmerking skriver seg fra 1250 etter Kristus. En yppersteprest fra Tyskland rapporterer om aktiviteten. I dag merkes mange tusen fugler hvert år, bare i Norge. Gjenfunn av disse blir rapportert inn fra hele verden til Norsk Ringmerkingssentral på Stavanger Museum.

På den måten får vi opplysning om funn hvor fuglene oppholder seg gjennom året. I tillegg drives det en aktiv telle virksomhet fra ornitologer over det ganske land, på mange kjente fuglelokaliteter, som gir en god pekepinn om store forflytninger.

Hvordan er det mulig å fly så langt?

Det er forsket mye på plogen som vi kjenner fra gjessenes formasjonsflyvning. Men hittil gjenstår det å bevise at dette er den fysiske smarteste måten å komme seg frem på. Det er

antagelig også viktig å holde struktur og orden på flokken, og at lederen kan få med seg resten dit det er smartest å overvintre. Fluktstrategier hos trekkfugl kan vi for enkelhets skyld dele i to; aktiv flukt, sveveflygere. De som flyr for egen maskin kan deretter deles i en rekke grupper som det ikke er helt skarpe skiller mellom: dagtrekkere, natttrekkere, non-stop-trekkere osv.

Hvordan finner de frem?

Så er vi kommet til noe av det mest uforklarlige: hvordan finner de frem?

Det er foreslått og arbeidet med en rekke teorier, og det kan se ut som om det her, som så mange andre steder, er en kombinasjon av flere løsninger.

Forskere har funnet belegg for at fuglene har egenskapen til å benytte seg av solur, magnetisme, stjernekart. På slutten av trekkturen antar man at finnavigeringen, for å komme eksakt tilbake til der de selv ble klekket, kan støttes av lukt, lyd, landformer og andre visuelle kjennetegn. Det er ikke vanskelig å se for seg at elver, fjellkjeder og kyster er lette å følge for horder av fugler på full fart mot nord. Et eksempel på det er at det samler seg store flokker av fugl på tuppen av Nesoddtangen i Oslofjorden, som er ledet dit av vannkanten på begge sider av Nesodden.

Først når de er kommet til tuppen gir de seg i kast med den åpne vannflaten, fordi de må. Det er sogar foreslått at Coriolis-effekten (roterende kraft som skyldes jordas rotasjon), også kan ha innvirkning på navigasjonen.

Det er ikke sulten som bestemmer når fuglene skal sette avgårde mot sør.

Hvis fuglene hadde ventet til det begynte å skranke på mat ville det vært for sent for mange av dem. Nei, trekket er et finstemt system av adferd og arv (og sikkert en rekke faktorer som vi ikke kjenner ennå) som tydeligvis fungerer optimalt for en rekke arter.

Lenge før maten tar slutt trekker fuglene til områder hvor de kan feite seg opp og/eller skifte ut fjærene (myte). Kanskje er dette kun en mellomlandingsplass, før de skal videre til det egentlige overvintringsområdet. Variantene og løsningene er nesten like mange som det finnes arter.

Ta deg derfor tid til å sitte ned med et verdensatlas og listen over hvor Østensjøvannets arter er på vinterstid (se etterfølgende oversikt "Hvor trekker Østensjøvannets fugler om vinteren") og la tankene fly sammen med fuglene over kjente og ukjente landskap. Prøv å sette deg inn i hvilken enorm bragd det er for våre minste fugler å fly til Middelhavsområdene. Vi kan bygge så mange romskip og erobre så mange planeter vi bare vil uten at det vil overgå en liten fuglekonge på 9 gram som tar seg fra Jæren til De britiske øyer uten å lande underveis!

Kilder:

«Gyldendals Store Fugleguide», 1999, Svensson, Lars og Grant, Peter J. og Mularney, Killian og Zetterstrøm, Gyldendal

«Redd fuglene», 1989, Schreiber, Diamond, Solheim, Schei, Adventura

«Atlas of Bird Migration», 1995, Elphick, Jonathan, Harper-CollinsPublihers

«Norsk fugleatlas», 1994, NOF, Norsk Ornitologisk forening

Hvor trekker Østensjøvannets fugler om vinteren?

Av Audun Brekke

Her følger en summarisk oversikt over hvor Østensjøvannets 213 arter (pr. november 2002) oppholder seg vinterstid. Kun hovedtrekkene er med. Unntak finnes og artene forandrer trekkmonster over tid. Likevel gir det en pekepinn på hovedstrategien til artene.

Artsnavn/

Vinterområde

Smålom

Finnes langs norskekysten på vinteren. Fugl fra Grønland, Island og øyer i Barentshavet gjester våre farvann

Storlom

Fugl fra hele nordkalotten overvintrer langs sørlige deler av norskekysten

Dvergdykker

Trekket er lite kartlagt hos denne arten, som reiser kortest mulig mot sør. Trives i vinteråpne elveos og brakkvannsområder

Toppdykker

Myter Ijsselmeer (NED). Opptil 40 000 (talt i 1986) Returnerer tidlig og venter på at isen skal gå på vannene. Ta en Østfoldtur i mars, og å se etter toppdykker i fjorden

Hornedykker

Ingen utpreget trekkfugl. Klarer seg langs norskekysten. Porsangerbestanden drar f.eks. ofte kun til Helgelandskysten

Gråstrupedykker

Overvintrer hos oss langs kysten av midt- og sør-Norge

Svarthalsdykker

Uberegnelig og spredt vinterforekomst i hele vestlige Europa

Storskarv

Overvintrer langs kysten, men kan trekke litt sør for Skandinavia, og holder seg da langs kystene i Nordsjøen

Gråhegre

Sprer seg langs kysten etter hekkesesongen. Ungfugl til Skottland og De britiske øyer

Knoppsvane

Prøver å holde seg på hekkeplassen. Ungfugl streifer litt omkring, både råker i ferskvann og saltvann. Noen reiser til Danmark og Sverige

Sangsvane

Holder seg på hekkeplassene i Troms og Finnmark til isen kommer i oktober. Østensjøvannet er mellomlandingsplass. Nordre-Øyeren kan ha >1000 i november

Stripegås

Asiatisk art, med forvillet bestand i Europa, med Storbritannia som hovedutbredelse

Sædgås

Nordøstlig art som overvintrer på nord-Jylland eller England

Kortnebbgås

Sjelden i Norge, men som har hekket noen ytterst få ganger

Tundragås

Sjelden i Norge. Nordatlantiske hekkere overvintrer i nordsjøområdet og Vadehavet

Grågås

Vår kystbestand samler seg opp i S-Norge (mange innom ØV), og reiser til SV-Europa

Snøgås

Satt ut ca 1970 og etterkommere hekker i Bunnefjorden. Hekket i ØV 69, 81 og 83

Kanadagås

Familien holder sammen hele vinteren. Trekker litt sørover hvis de må

Hvitkinngås

Hekker i Bunnefjorden. Benytter Frognerkilen, Østensjøvannet, Valle Hovin og Frognerparken på høsten, før den trekker sørover i november. 3 adskilte stammer.

Ringgås

Arktisk hekker som overvintrer i kystområdene omkring De britiske øyer

Gravand

Etter at ungene er store drar mange til Knechtsand (opptil 100 000 ind er talt her)

Brunnakke

Trekker til Storbritannia, Nederland, og Frankrike. Ikke detaljundersøkt.

Snadderand

Overvintrer i Svartehavet, Middelhavet og fuglerike sjøer i N-Afrika

Krikkand

Generelt kan vi si den overvintrer i de sørlige nordsjølandene. 150 000 kan holde til her, fra et bredt belte på hele nordkalotten. Venter langs kysten på isfrie områder.

Stökkand

Har mange trekkmonstre. Nevner: øst-vest-trekk i Europa, samles i isfrie elver/gruntvannsområder (Akerselva har opptil 2500 i jan-feb)

Stjertand

Drar sørover omkring september (lang trekkperiode). Spredt overvintring. Mange i V-Europa og Senegal (90 000), Mali (500 000), Tchadsjøen (200 000)

Knekkand

Overvintrer utelukkende i tropisk Afrika. Kort tur til Norge om sommeren

Skjeand

Myter på kontinentet, og overvintrer i og sør for Middelhavet Taffeland Kan overvintrer i sørvest-Norge, men trekker hovedsakelig til Vadehavet og Storbritannia

Toppand

Har mange overvintreere i kystnære områder. En del drar til Storbritannia

Bergand

Trekker seint og ofte kun til isfrie områder langs kysten av Norge. Hann og hunn deler seg antagelig i separate flokker

Svartand

Mange av de virkelig store flokkene som sees ved kysten er Nord-Russiske flokker som har myteplass i Østersjøen og Kattegat. Innlandsfugl i Norge trekker til kysten

Havelle

Er en hardfør art som bruker norske fjorder til overvintringsplass

Sjørre

Trekket er lite kjent. Partiell trekker som sprer seg over store områder på vinterstid (alt fra standfugl til Nord-Spania)

Kvinand

Kan overvintrer. Mange i vestlige østersjøen, og kystområdene i Norden

Siland

Overvintrer langs kysten vår, ofte i faste områder (eks: Trøndelag, Møre og Romsdal). Myter én måned seinere enn de andre endene

Laksand

Hardfør art som kun trekker unna isen for vinteren. Trekker til kysten om vinteren. Små grupper (1-5 fugler) mellomander vår og høst på Østensjøvannet

Lappfiskand

Overvintrer spredt og fåtallig langs kysten vår

Vepsevåk

Trekker over Gibraltar til tropisk Afrika. Spesialitet: trenger ikke mye termikk, og kan starte trekket tidlig om morgenen. Over havet benyttes aktiv flukt

Sivhauk

Antas å trekke til Afrika via vestlige deler av Afrika

Myrhauk

Relativt ukjente vinterområder, men enkeltfugler kan overvintrer i Norge

Høsehauk

Standfugl som voksen, ungfugl reiser litt mot sør

Spurvehauk

Trekker til Danmark, Frankrike, Storbritannia

Musvåk

Trekker ut av Sandinavia via Falsterbo, svinger SV. 1 norsk individ funnet i Marokko

Fjellvåk

Øst-Europa antas å være vinteroppholdssted for denne arten

Kongeørn

Standfugl. Noen individer kan trekke til kysten eller faste vinteroppholdssteder

Fiskeørn

Fugler fra S-Norge trekker til etiopisk Afrika

Tårnfalk Trekker til V-Europa

Dvergfalk

Vinteropphold i Tyskland og Middelhavsområdene

Lerkefalk

Trekker til Afrika

Jaktfalk

Bare et fåtall forlater landet. Mange unge fugler trekker til kysten

Vandrefalk

Trolig er Belgia, Nederland og Frankrike viktige vinteroppholdssteder

Orrfugl

Standfugl med lokale trekk som er avhengig av ressurstilgangen

Vakte

Invasjonsfugl. Kan trekke forbi Sahara

Fasan

Ressursvandring i lokalmiljøet, ofte inn til bebodde strøk / foringsplasser

Vannrikse

Overvintrer i Middelhavsområdet. Finske "gjester" prøver overvintring langs vår kyst.

Myrrikse

Uviss overvintring, men antas å være Middelhavsområder og Afrika

Åkerrikse

Langt sør, sørøst i Afrika

Sivhøne

Vinteropphold i N-Tyskland, Nederland og De britiske øyer. Noen drar til sør-Europa

Sothøne

Overvintrer i større grad enn sivhøne. Partiell trekker m/ vinteropphold i N-Tyskland, Nederland og De britiske øyer

Sultanhøne

Forekommer ikke i bestand i N-Europa. Antagelig fangenskapsfugl

Trane

Hovedsakelig Spania, Portugal og NV-Afrika. Kjente mellomlandingsplasser

Tjeld

Overvintrer i Vadehavet og Storbritannia. Kommer svært tidlig til Norge

Dverglo

Svinger innom Østensjøvannet på vei til enten Persiabukta eller sør for Sahara

Sandlo

Vinteropphold langs vestkysten av Europa og noen helt til NV-Afrika. Leapfrog-egenskaper på nordlig bestand i Norge

Heilo

Vinteropphold både i V-Europa og Middelhavet og til dels også indre deler av Europa

Vipe

Svinger innom Østensjøvannet på trekk til/fra et område fra Spania til Storbritannia

Dvergsnipe

Langtrekker som benytter Midt-Afrika, men også India og Middelhavet

Temmincksnipe

Trekker langst vestlige deler av Europa til Afrika

Myrsnipe

Underarten schinzii overvintrer i Marokko og Mauritania, mens alpina i et område som strekker seg fra Midt-Europa til India

Brushane

Trekker til områder sør for Sahara

Enkeltbekkasin

Trekker ut av landet fra august til oktober, til De britiske øyer og Frankrike/Portugal

Kvartbekkasin

Store mangler i kartleggingen. Noen forsøker å overvintrer, andre trekker til Afrika

Dobbeltbekkasin

Trekker til Afrika, men kan ha store forflytninger innen Afrika pga tørke/matmangel

Rugde

Trekker seint ut av landet, til De britiske øyer og Frankrike

Småspove

Drar allerede ultimo juli til 2 soner N og S for ekvator. Norske fugler er i Vest-Afrika

Storspove

Drar til N-England, Skottland og Irland

Svømmesnipe

Sjelden gjest som benytter en østlig rute til arabiske kystområder

Polarsvømmesnipe

Svært sjelden trekkgjest fra arktiske områder. Kan "blåse innom" Norge

Sotsnipe

Sees sjelden på trekk siden den ikke flokker seg. Antas å benytte hele S-Europa, Sentral-Afrika og kanskje asiatiske land som India og Persia

Rødstilk

er "leapfrog"-trekker. Norske fugler tvinges til å trekke forbi de stasjonære «europeerne», og helt til Afrikas vestkyst. Langs vår kyst overvintrer islandske fugler

Gluttsnipe

Hunnene drar allerede i juli, juvenile i aug/sep. Myter i N-Tyskland/Vadehavet. Overvintrer overalt mellom S-Europa og Afrika

Skogsnipe

Overvintrer så langt S som til midt-Afrika. Opportunister som kan forsøke overvintring så langt nord som Danmark

Grønnstilk

Drar via Posletta (Italia) og Camargue (Frankrike) til indre deler av Sørlig Afrika

Strandsnipe

Langtrekker til Afrika. Holder seg hele året ved rennende vann

Dvergmåke

Kan overvintre langt til havs. Benytter V-Europa og Middelhavsområdene

Sabinemåke

Trekker til Vest-Afrika gjennom midt-Atlanteren, noen blåser inn til Norge

Hettemåke

Overvintrer i Norge, men også rett sør for Norden (delt i en østlig del som reiser til Kontinentet og en vestlig del til de britiske øyer)

Fiskemåke

Uoversiktlig og ujevnt trekk. Velger kysten av Europa ned til Portugal, men vanligvis holder den seg langs nordeuropeiske kyster (Vadehavet)

Krykkje

Benytter hele N-Atlanteren som vinterområder. Trekker hjem igjen først 2-3 år gamle

Sildemåke

Er delt i to underarter. Intermedius drar til kyster i SV-Europa og NV-Afrika. Fuscus drar først til Svartehavet og vestlige deler av Middelhavet før de fortsetter sør i Afrika

Gråmåke

Komplisert trekkemønster. Norske fugler drar sørover, nye russiske fugler gjester oss

Svartbak

Overvintrer i Norge, men norske fugler trekker fra N-Norge til S-Norge

Polarmåke

Vintergjest i nordlige deler av landet. Gjester havner sammen med andre stormåker

Makrellterne

Trekker rett etter flyvedyktig alder. Overvintrer i sør- og vest-Afrika. Kommer ikke hjem den første sommeren

Rødnebbterne

Den art som antagelig trekker lengst i verden per år (opptil 11 000 km på et år)

Svartterne

Overvintrer i Afrika

Hvitvingesvartterne

Overvintrer i Afrika og noen lokale steder i Middelhavet

Lomvi

Trekker til havs på vinteren

Bydue

Standfugl

Skogdue

Trekker til S-Frankrike og N-Spania

Ringdue

Samles i store høstflokker i jordbrukslandskap. Overvintrer i større grad i Norge, og er uansett ute av landet kun fra oktober til feb/mar. Drar til Frankrike/Spania/Portugal

Tyrkerdue

Standfugl i Norge, som trekker inn til store matlagre/kornsiloer og lignende

Turteldue

Overvintrer sør for Sahara

Gjøk

Trekker til tropisk Afrika

Hubro

Standfugl, men de unge kan trekke omkring i området

Snougle

Nomadisk invasjonfugl, avhengig av tilgangen på smågnagere

Spurveugle

Voksne fugler er standfugl, mens unge individer streifer

Kattugle

Voksne fugler er standfugl, mens unge individer streifer

Hornugle

Norske fugler trekker til SV-Europa, mens individer der nede er standfugl

Jordugle

Benytter områder fra SV-Europa til SV-Russland, men tyngdepunkt i SV-Europa. Nomadisk, som ikke nødvendigvis kommer tilbake til samme område hvert år

Perleugle

Nomadisk, avhengig av ressurser, men standfugl i gode perioder

Nattravn

Trekker til Afrika på bred front gjennom Europa

Tårnseiler

Sist ankomne art. Antas å reise til sørlige deler av Afrika

Isfugl

Streiffugl som kan benytte isfrie områder hele året gjennom

Yendehals

Vår eneste spett som trekker, til tropisk Afrika

Gråspett

Hovedsakelig standfugl, med ressursforflytninger på vinterstid

Grønnspekk

Standfugl. Overlever ved å grave etter maur i tuer gjennom vinteren

Svartspekk

Standfugl, der kun unge fugler trekker av gårde fra foreldrene

Flaggspett

Standfugl, men kan foreta massvandring hvis maten mangler

Hvitryggspett

Standfugl

Dvergspekk

Standfugl

Topplerke

Hovedsakelig standfugl, men trekker til Belgia og Frankrike

Trelerke

Utpreget trekkfugl som benytter Tyskland og Middelhavsområdene

Sanglerke

Trekker til Vest-Europa i sep-okt. Kan til nød overvintre på Jæren eller Lista

Fjellerke

Trekker til områdene langs Nordsjøkystene, via Sverige og Danmark

Sandsvale

Utpreget trekkfugl som flytter til Sahel og så langt sør som Mozambique

Låvesvale

Samles i røskoger i aug-okt. Trekker til sørlige Afrika

Taksvale

Trekker høyt, og mønsteret er lite kjent. Antas å trekke til hele sørlige Afrika

Trepiplerke

Antas å ha vinteropphold i Sentral-Afrika og Ø-Afrika

Heiplierke

Overvintrer i Middelhavslandene (spesielt et belte mellom Belgia og Spania)

Lappiplerke

Antas å trekke til Afrika, N for Ekvator, men det er ikke dokumentert med ringfunn

Gulerle

Trekker ut i september til tropiske savanne- og gressområder

Vintererle

Er, tross navnet, bare en uregelmessig overvintrer (i N-Afrika). Buskerud har et registreringsprosjekt på denne arten som det blir spennende å se resultatet av

Linerle

Er en klassisk trekkfugl, men svært stedtro. Individuer fra S-Norge drar til Middelhavet, mens nord-norske individer trekker sørøstover til Tyrkia og Midtøsten

Sidensvans

Trekker vekk fra bærtomme områder om vinteren, til hele N-Europa

Fossefall

Viser seg å være en trekkfugl. En liten del av bestanden trekker til Sve/Dan/Tys. Ungfugl trekker opp i fjellet på høsten for spise seg feite

Gjerdsmett

Overvintrer hyppig, men de som drar trekker til Vest- og SV-Europa

Jernspurv

Overvintrer i SV-Europa

Rødstrupe

Kan overvintre ved kysten. Vanlig mål er SV-Europa. Trekker om natten

Blåstrupe

Antas å trekke SØ mot S-Asiatiske områder

Svartstrupe

Klarer milde vintre godt og er hos oss standfugler

Nattergal

Overvintrer i Ø-Afrika

Rødstjert

Trekker til et belte 10-15° N for Ekvator

Buskskvett

Overvintrer i områder med nært beslektede arter i subtropisk og tropisk østlig Afrika

Steinskvett

Overvintrer i områder med nært beslektede arter i subtropisk og tropisk østlig Afrika

Ringtrost

Hovedsakelig trekkfugl til Spania, Frankrike og Atlasfjellene i NV-Afrika

Svarttrost

Tekker hovedsaklig til De britiske øyer. Overvintrer regelmessig i Norge

Gråtrost

Har langvarig trekkperiode.

Samles i store flokker som skal til De britiske øyer, Belgia og Frankrike. De individene som vi ser vinterstid kan være fra Russland

Måltrost

Trekker langs V-kysten av Europa til nordlige deler av Afrika

Rødvingetrost

SV-Europa

Duetrost

SV-Europa + N-Afrika hvis kaldt. Svenske og finske fugler til Kaukasus/Tyrkia

Gresshoppesanger

Antas å benytte Middelhavet vinterstid

Sivsanger

Benytter vestlige deler av det sørlige Afrika på vinteren

Myrsanger

Trekker sakte, med stopp underveis. Først til Ø-Afrika, deretter til V-Afrika for å myte, rett før den igjen flyr mot N

Rørsanger

Trekker til tropisk Afrika. Vestlig rute m/mange stopp underveis

Trøstesanger

Overvintrer i tropisk Afrika

Gulsanger

Kan forsvinne allerede seint i juli, og tar en østlig rute til sørlige Afrika

Møller

Drar gjennom ø-Europa til Midtøsten (Libanon har høy registrering av arten)

Tornsanger

Trekker i bred front til Sahelområdet

Hagesanger

Overvintrer i regnskogbeltet i Afrika. Arten trekker seint ut av Europa fordi den kan gå over til bær og frukt på høsten. Kommer seint til Norge

Munk

Trekker til Middelhavet

Bøksanger

Trekker til tropisk Afrika, hovedsakelig nord for Ekvator

Gransanger

Middelhavstrekker og kan dra seint/komme tidlig

Løvsanger

Todelt bestand: nordnorske fugler til Afrika, og sørnorske fugler i SV-Europa. Myter svingfjærene to ganger i året

Fuglekongesanger

Sjelden gjest fra øst (nordlige deler av Asia)

Fuglekonge

Partiell trekker. Det antas at dominante individer blir i Norge. Andre reiser til De britiske øyer. Også registrert sporadisk i hele sørlige Europa

Dvergfluesnapper

Overvintrer i det sørlige Asia

Gråfluesnapper

Er langtrekker til S-Afrika

Svarthvitfluesnapper

Overvintrer i V-Afrika, N for ekvator. Hannene kommer før hunnene

Skjeggmeis

Populasjonen i vekst i nord-Europa. Standfugl som noen ganger er presset til streif

Stjertmeis

Stand- og streiffugl, som bestemmes av ressursene

Løvmeis

En av våre mest stasjonære fugler

Granmeis

Standfugl

Toppmeis

Standfugl

Svartmeis

Stand- og streiffugl som bestemmes av ressurstilgangen

Blåmeis

Stand- og streiffugl som beveger seg mer enn kjøttmeis

Kjøttmeis

Stand- og streiffugl, men noen til Danmark

Spettmeis

Standfugl

Trekryper

Standfugl

Tornskate

Insektspiser og må til ø- og S-Afrika

Varsler

Spiser smånagere, og trenger derfor ikke dra ut, eller til nød til England

Nøtteskrike

Hovedsakelig standfugl, men kan forekomme som invasjonfugl

Lavskrike Standfugl

Skjære Standfugl

Nøttekråke Standfugl

Kaie Standfugl med noe trekk til Danmark, N-Europa og De britiske øyer

Kornkråke

Normalt standfugl, men Mjøsfuglene trekker til Mellom-Europa. Enkeltindivider og par streifer omkring med kråkeflokker

Kråke

Trakk i tidligere tider til kysten om vinteren, men milde vintre kan ha gjort den til standfugl

Ravn

Hovedsakelig stasjonære, men ungfugler streifer omkring

Stær

Trekker til Kontinentet

Gråspurv

Stasjonær når den er etablert

Pilfink

Hovedsakelig standfugl, men trekkstasjoner registrerer noe trekkaktivitet som gjør at man lurar på om noen trekker litt sørover

Bokfink

Drar til V-Europa og De britiske øyer

Bjørkefink

Drar til Sentral- og S-Europa og De britiske øyer

Grønnfink

Har lite enstydig trekk, men streifer omkring lokalt i store flokker

Stillits

Trekker til Kontinentet, muligens også De britiske øyer

Grønnsisik

Har ikke noe markert trekkmønster. Drar over alt sør og øst i Europa og Russland

Tornirisk

Trekker til SV-Europa

Bergirisk

Overvintret langs kyststrekningen mellom Tyskland og Nord-Frankrike

Gråsisik

Streiffugl/invasjonspreget

Brunsisik

Samme som Gråsisik

Polarsisik

Streiffugl/invasjonspreget

Grankorsnebb

Streifer omkring på let etter graner med frø

Rosenfink

Overvintret i S-Asia

Konglebit

Spredt bestand i N-Norge og fjelltaktene i S-Norge, som vinterstid kan streife omkring tilfeldig i S-Skandinavia

Dompap

Standfugl som streifer i kulturlandskapet og nær bebyggelse på vinteren. Kan i enkelte år trekke til Danmark og N-Europa

Kjernebiter Nomadisk

Lappspurv

Trekker med en østlig retning til steppesområder i Asia

Snøspurv

Overvintret i områdene N for Kaspiahavet og enorme flokker kan sees på vei til N-Grønland. Antagelig trekker en del sønorske individer til De britiske øyer og N-Frankrike

Gulspurv

Stand- og streiffugl som vinterstid kan påtreffes nær sagt "hvor som helst"

Hortulan

Vi har liten kjennskap, men antas å følge resten av den vestpalearktiske bestanden til det etiopiske høylandet og Sudan. Norsk fugl funnet i SV-Europa viser at det kan dreie som en rute via Gibraltar

Sivspurv

Forlater tidlig hekkeområdet, men ikke alltid helt ut av landet. SV-Europa er viktig område, og arten kommer tidlig tilbake til hekkeområdene

Karuss – den hardføre karpesfisk

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Amund Kveim med karussen

Det er ikke så ofte man ser fisk i Østensjøvannet. Det er jo bare isfiske om vinteren som er lovlig. Og isfiskere er det blitt færre av. Fugler som har fisk på matseddelen har nok lettere for å oppdage fisk, får vi håpe.

Østensjøvannet har kun fire fiskeslag: Karuss, gjedde, mort og abbor. Gjedden er størst, men karussen kan også få bra størrelse i det næringsrike vannet. Dette eksemplaret av en karuss lå en dag i september død i vannkanten i området ved Bølerbekkens utløp. Vekten ble anslått til ca. 1/5 kg og lengden 30-40 cm. Det tyder på at den trolig er gammel til fisk å være, i aldersgruppen 15-24 år dersom man skal legge tidligere målinger til grunn. Amund Kveim holder her karussen på en planke for virkelig å bekrefte funnet.

Smedbergbekken – gjennom myr og åker

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Vandringer i vårt nærmiljø – med Østensjøvannet som utgangspunkt— er en populær medlemsaktivitet som trekker mange interesserte deltakere. På verdens miljøverndag 5. juni vandret vi langs Smedbergbekken med tilgrensende områder. Guider på turen var Amund Kveim og Finn Gulbrandsen, tidvis supplert av Reidar Brevik og Jens Seip.

Stort oppmøte ved Smedbergbekkens utløp

Smedbergbekken er en av de mest forurensede bekker som renner ut i Østensjøvannet. I et forsøk på å bedre vannkvaliteten er det planlagt å bygge en sedimentdam med rensende virkning. Som del av dette systemet legges bekken i flere slyng like før utløpet. Ved å lage lengre bekkeløp vil oksygenet sørge for at bekken blir rensset. Langs bekkeløpet vil det bli innplantet stedege planter for bl.a. å øke det biologiske mangfold. Dermed skapes en ny biotop for insekter som igjen gir gunstige forhold for fugler. Det er planlagt at turveien skal gå gjennom området.

Abildsø gård og tilløpsbekkene

Ruinene etter brenneriet til Abildsø gård, rett nord for Smedbergbekken, minner om 1800-tallets store alkoholproblemer. Ved Abildsø gård ble det vist frem et kart fra 1915 med inntegning av en rekke tilløpsbekker til Smedbergbekken. En del av disse er i dag lagt i rør. Bekken fra syd, som vi skal følge et stykke på vei, kom fra myrene ved Bergkrystallen på Lambertseter. En annen bekk kommer fra nord langs Europaveien, med kilder i Ryen-området. Fra vest renner det også en bekk og fra jordene rundt er det flere sig.

I korte trekk ble historien om Abildsø gård gjennomgått med vekt på Wetlesenperioden på 1800-tallet. Finn minnet også om at Abildsø gård er årsaken til at Østensjøvannets Venner ble dannet.

Husmannsplassen Smedberg

Smedbergveien minner om husmannsplassen Smedberg som lå under Abildsø gård. Det samme gjorde Svenskerud og Høgda. Abildsø tok tidlig opp i seg de to gamle plassene Haslefet og Lille (Nordre) Langerud. Wetlesen solgte i 1875 den søndre delen av eiendommen, fra Smedbergbekken og sørover. Der lå Bakkehavn, Løvset og Multehaug som derfor ble selvstendig eide gårder. Søndre Abildsø gård, bygd i 1875 lå rett nord for Abildsø skole, ble revet på slutten av 1950-årene.

Langemåsan og kong Sverre

Vi gikk mot Langemåsan som til tider har vært omtvistet grunn mellom gårdene Lambertseter og Abildsø. Myrstrekningen er omtalt i Sverres saga. Tidlig på 1200-tallet kom det en bondehær farende over myra mot Ryenberget for å møte kong Sverre til kamp. Området er myrlandt der vi gikk langs det høye gjerdet som skiller oss fra Europaveien. Bækkelagsbakkene, som det kun er noen rester igjen av i åssiden mot Lambertseter, tapte for motorveien. Den første lille bakken kom allerede i 1919, den mellomste i 1929 og den store bakken i 1950. Her er det mange unge hopptalenter som har prøvd seg. Bækkelagsrennene, populært kalt "guttene Holmenkollrenn", samlet opptil 1200 deltakere. Bakkene ble revet i 1974.

Europaveien på dette strekket var lenge omdiskutert med flere alternative trasseer. Noe av årsaken var at myra er "bunnløs". Det viste seg at man måtte bore 90 meter før man kom til fast grunn. Fra et botanisk synspunkt er myra svært interessant. "Plant en borreplante i hagen", oppfordret Finn, "da vil dere få besøk av vakre stillits".

Ved Statoilstasjonen møtte vi en elg som spiste av saftige planter og greiner. Den fulgte oss nøye, men vi valgte å holde god avstand. Amund berettet om husmannsplassene under Lambertseter gård, spesielt de som lå ned mot dagens E6.

Vandringsstopp ved stallen på Abildsø gård

Bjørnsenskogen – urskogen i Oslo

Vi krysset Lambertseterveien og gikk inn i Bjørnsenskogen som har navn etter Bjørnsen på Multehaug. På folkemunne blir skogen ofte kalt Bjørnsonskogen. Beboerne som sogner til skogen har kjempet for vern i mange år og ønsker at skogsstykket skal fredes. Mange planer for området har versert gjennom årene, både brannstasjon og oppbevaringsplass for bortkomne biler har vært diskutert. Næringskorridoren, som var planlagt fra Ryen til Skullerud skulle gi strekningen er næringsmessig preg, er ikke realisert. Undersøkelser som ble foretatt som del av reguleringsplanen viste at det er 25 meter til fast grunn. Hele området måtte dreneres. Det er ingen tvil om at beboerne var fornøyd med at reguleringsplanen ble avvist.

Smedbergbekkens kilder i Bjørsenskogen

Skogen er spesiell, nærmest urskog. Det har ikke vært drevet noen form for skjøtsel på over 100 år. Den delen som er myr, blir betegnet som en nedbørsmyr. Smedbergbekken starter i dette området som også danner vannskillet. Hvor vannskillet er kan vi ikke nøyaktig fastslå, men bekken som renner sydover heter Røssedalsbekken og ender i Ljanselva. Store gamle trær preger skogen.

Mange forskjellige fugler holder til her. Ikke minst spetter som har et rikt utvalg av døde trær å hente føde fra. Men på trærne er det lite lav, det betyr stor forurensning. Multeplanter i blomst lyste mot oss. Multer har nok gikk navnet til Multehaug.

Fra Luserud til Multehaug

Vandringsveien dreide nå mot øst og vi fjernet oss fra Smedbergbekkens kilder.

Vi stoppet ved Multehaug, et toetasjes hus fra begynnelsen av 1900-tallet, avløste et eldre hus. Her bodde Ole Bjørnsen og senere sønnen Bredo.

Opprinnelig navn på plassen var Luserud. Navneendringen fant sted etter at husmannen overtok plassen som eier. På tomte er rester av gamle grunnmurer synlig. Huset eies i dag av Oslo kommune, bydel Manglerud og brukes som treffsted for psykisk utviklingshemmede:

Fra Lopperud til Bakken og Bakkehavn

Rett over Enebakkveien, ved snuplassen til pleiehjemmet, må plassen Bakken ha ligget. Denne plassen hadde tidligere som husmannsplass navnet Lopperud. På gressgangene øst for Bakken gikk hestene i havnehagen. Huset som ble bygget

her i 1870-årene av Olaf Larsen fikk navnet Bakkehavn. Gården i havna til Bakken fikk dermed et beskrivende navn. Om Olaf Larsen er det mye å fortelle om, fra opphavet til Freia og Asola sjokoladefabrikk (merk navneforkortelsen A/S O. Larsen - ASOLA). Beretningen står å lese i Karsten Alnæs, Historien om Norge, bind IV side 195 ff.

Bakkehavn ble en tid brukt som feriested for ansatte i Asola. Etterkommerne til Olaf Larsen drev jorda til låven brant ned en gang på 1950-tallet. Det er bare 8-10 år siden stedet ble fraflyttet. Etter den tid har stedet i en periode tjent som skrivestue for forfatterinnen Tove Nilsen, så kunstgalleri og nå barnehage samtidig som det brukes til opplæring av innvandrere.

På høyden bak Bakkehavn finner vi to fredete gravrøyser, antagelig fra jernalderen.

Truete arter observert/registrert ved Østensjøvannet

Av Finn A. Gulbrandsen

The World Conservation Union, IUCN utgir rødlister på internasjonalt nivå. Første gang dette skjedde var i 1964. Dette er en oversikt over arter av ulike kategorier truethet.

Direktoratet for naturforvaltning utgir med jevne mellomrom norske rødlister. Ut i fra en gjennomgang av disse listene sammenholdt med artslistene for Østensjøområdet har vi laget oversikten nedenfor.

Rødlistekategorier

Inndelingen i truethetskategorier i rødlistene bygger i hovedsak på IUCNs Red Data Book.

Ex (Extinct)	Arter som er utryddet som reproduserende arter i landet innenfor de siste 50 år. Ex? angir arter som er forsvunnet for mindre enn 50 år siden.
E (Endangered)	Arter som er direkte truet og som står i fare for å dø ut i nærmeste framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
V (Vulnerable)	Sårbare arter med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppen direkte truet dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
R (Rare)	Sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt situasjon pga liten bestand eller med spredt og sparsom utbredelse.
DC (Declining, care demanding)	Hensynskrevende arter som ikke tilhører kategori E, V eller R, men som pga tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.
DM (Declining, species)	Kategorien bør overvåkes omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som / truet. For disse artene er det grunn til overvåking av situasjonen.

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning

Rødlistete pattedyrarter ved Østensjøvannet:

Art	Norsk navn	Latinsk navn	Grad av truethet
	Storflaggermus	<i>Nyctalus noctula</i>	R
	Piggsvin	<i>Erinaceus eropaeus</i>	DM
	Brandtflaggermus*	<i>Myotis brandtii</i>	DM
	Skjeggflaggermus*	<i>Myotis mystacinus</i>	DM
	Dvergflaggermus	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	DM
	Langøreflaggermus	<i>Plecotus auritus</i>	DM
	Skimmelflaggermus	<i>Vespertilio murinus</i>	DM

*Artene brandt- og skjeggflaggermus er svært vanskelig å skille i felt.

Registreringene ved Østensjøvannet kan derfor være en av artene, eller begge artene.

I alt 6 arter

Kilde: Flaggermus: Norsk zoologisk forening, flaggermusgruppa v/ Kjell Magne Olsen.

Piggsvin er observert av ØVV flere ganger.

Rødlistete fuglearter observert ved Østensjøvannet:

Art	Norsk navn	Latinsk navn	Grad av truethet
	Topplerke	<i>Galerida cristata</i>	Ex?
	Åkerrikse	<i>Crex crex</i>	E
	Hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>	E
	Sørlig gulerle	<i>Motacilla flava flava</i>	E
	Hønehauk	<i>Accipiter gentilis</i>	V
	Hubro	<i>Bubo bubo</i>	V
	Skogdue	<i>Columba oenas</i>	V
	Hvitryggspett	<i>Dendrocopos leucotos</i>	V
	Fjellerke	<i>Eremophila alpestris</i>	V
	Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	V
	Jaktfalk	<i>Falco rusticolus</i>	V
	Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	V
	Snøugle	<i>Nyctea scandiaca</i>	V
	Lomvi	<i>Uria aalge</i>	V
	Stjertand	<i>Anas acuta</i>	R
	Skjeand	<i>Anas clypeata</i>	R
	Kongeørn	<i>Aquila chrysaethos</i>	R
	Dverglo	<i>Charadrius dubius</i>	R
	Myrhauk	<i>Circus cyaneus</i>	R

Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	R
Lerkefalk	<i>Falco subbuteo</i>	R
Myrrikse	<i>Porzana porzana</i>	R
Vannrikse	<i>Rallusaquaticus</i>	R
Sædgås	<i>Anser fabilis</i>	DC
Dvergspett	<i>Dendrocopos minor</i>	DC
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	DC
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	DC
Smålom	<i>Gavia stellata</i>	DC
Vepsevåk	<i>Pernis ptilorhynchus</i>	DC
Gråspett	<i>Picus canus</i>	DC
Bergand	<i>Aythya marila</i>	DM
Havelle	<i>Clangula hyemalis</i>	DM
Trane	<i>Grus grus</i>	DM
Sjørre	<i>Melanitta fusca</i>	DM
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	DM

Svalbard

Polar-svømmesnipe	<i>Phalaropus fulicarius</i>	V
Sabinemåke	<i>Larus sabini</i>	R

I alt 37 arter

Kilde: Artslisten for Østensjøvannet.

Rødlistete insektarter ved Østensjøvannet:

Familie	Art	Grad av truethet
Norsk/latinsk Navn	Lat. navn	
Øyestikkere	Odonata Coenagrionidae <i>Coenagrionidae armatum</i>	R
Libellulidae	<i>Sympetrum vulgatum</i>	R
Nebbmunner	Hemiptera Nålteger/Hydrometridae <i>Hydrometridae gratilenta</i>	DM

Nettvinger

Planipennia	Bladlusløver/Hemerobiidae <i>Symphorobius elegans</i>	R
-------------	--	---

Biller

Coleoptera	Løpebiller/Carabidae <i>Pterostichus quadrioveolatus</i>	DC
Løpebiller/Carabidae	<i>Harpalus luteicornis</i>	DC
Vannkalver/Dytiscidae	<i>Ilybius guttiger</i>	DC
Vannkalver/Dytiscidae	<i>Rhantus grapii</i>	DC
Vannkalver/Dytiscidae	<i>Rhantus frontalis</i>	DC
Kortvinger/Staphylinidae	<i>Stenus ater</i>	DC
Kortvinger/Staphylinidae	<i>Omalium muensteri</i>	DC
Råtesoppbiller/Eucnemidae	<i>Microrhagus lepidus</i>	DC
Råtesoppbiller/Eucnemidae	<i>Hylis cariniceps</i>	DC
Borebiller/Anobiidae	<i>Anobium nitidum</i>	DC
Borebiller/Anobiidae	<i>Dorcatoma punctalata</i>	DC
Muggbiller/Cryptophagidae	<i>Cryptophagus populi</i>	DC
Muggbiller/Cryptophagidae	<i>Atomaria fuscipes</i>	DC
Corticariidae/ Corticariidae	<i>Latridius brevicollis</i>	V
Corticariidae/ Corticariidae	<i>Corticarina lambiana</i>	DC

Trebukker/Cerambycidae	<i>Monochamus urussovi</i>	Ex?
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Donacia semicuprea</i>	V
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Chrysolina graminis</i>	V
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Galeruca pomonae</i>	DM
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Longitarsus sufurellus</i>	DM
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Crepidodera aurata</i>	DM
Bladbiller/ Crysomelidae	<i>Cassida nebulosa</i>	DC
“Dvergsnutebiller”/Apionidae	<i>Apion varipes</i>	V
Snutebiller/Curculionidae	<i>Thryogenes scirrhosus</i>	DC

Tovinger

Diptera

Soppmygg/Mycetophilidae	<i>Phronia mutabilis</i>	DM
Soppmygg/Mycetophilidae	<i>Phronia obtusa</i>	DM
Soppmygg/Mycetophilidae	<i>Platurocypta testata</i>	DM
Bolitophilidae/Bolitophilidae	<i>Bolitophila saundersi</i>	DM

Sommerfugler

Lepidoptera

Dvergmøll/Nepticulidae	<i>Stigmella microtheriella</i>	DM
Viklere/Tortricidae	<i>Pristerognatha penthinata</i>	R
Metallvinger/Lycaenidae	<i>Satyrium w-album</i>	V

I alt 35 arter.

Kilde: Lars Ove Hansen: "Insektfaunaen ved Østensjøvannet" (Oslo 2000) sammenholdt med DN's rødlistelister fra 1999.

Rødlistete plantearter ved Østensjøvannet:

Art

Norsk navn	Latinsk navn	Grad av truethet
Kjempestarr	<i>Carex riparia</i>	V
Vasstelg	<i>Dryopteris cristata</i>	DC
Stor andemat	<i>Spirodela polyrhiza</i>	DC

I alt 3 arter.

Kilde: Jan Wesenbergs undersøkelse fra 1993.

Almanakken 2003

RM elektro as,

en av våre annonsør i almanakken
for 2003, melder om endring av
telefon- og faxnummer.

Riktig nummer for telefon/fax

Tlf.: 23 12 71 50 • Fax: 23 12 71 51

Fra det gamle album

I *Sothøna* nr. 22 rykket vi inn et bilde fra slutten av 1800-tallet over Østensjøvannet, sett fra stedet der Østensjø skole ligger i dag. Vi spurte om det var noen som kunne identifisere huset som ligger på østsiden av Østensjøveien. Fra Anne Margrethe Møkleby, som i mange år bodde på Østensjø gård, fikk vi en kommentar som ble tatt inn i *Sothøna* nr. 23.

Fra Robert Bjørgan og Leif Preus, som vokste opp i området dengang de gamle stuer fortsatt var bebodd, har vi fått noen korrigerende tilleggskommentarer. Robert Bjørgan, som gutt bodde han i Østensjøveien 148, bemerker at huset vi ser på bildet ikke er Dalastua. Den lå der hvor Østensjøveien 150 ligger i dag. Huset vi ser på bildet lå ca. 100 – 150 meter fra Rønningjordet, dvs. gangveien opp til Skøyenåsen skole. Robert Bergan forteller at han ofte var en tur innom de gamle i Dalastua. I det huset vi ser på bildet bodde det et "eldre ektepar". Mannen var veivokter og hadde ansvaret for en del av Østensjøveien.

Åsenstua

Fra Leif Preus har vi fått et brev som plasserer huset vi ser på bildet omtrent på samme sted som Robert Bjørgan. Vi gjengir brevet her, noe forkortet:

På grunn av tett vegetasjon kan ikke Dalerstua sees fra fotografens ståsted. Dalerstua lå tett inntil Østensjøveien. Stua på bildet ligger som vi kan se nesten helt i nordenden av vannet, litt opp i åsen nedenfor Rønningjordet. Navnet på stua er Åsenstua. Den ble revet tidlig på 1960-tallet i forbindelse med utvidelse av Østensjøveien. Den siste som bodde i Åsenstua var fru Steiro. Hun døde året før stua ble revet.

Dalastua

Om Dalerstua forteller Leif Preus videre: Dalerstua var en plass under Østensjø gård. Det var Søren og Marie Thorstensen som bodde i Dalerstua. De var i mange år tjenestefolk på Østensjø gård. Jeg besøkte ofte Søren etter at han ble alene og fortalte om den generøsitet som "Tvetterfrøknene" (eierne av gården) alltid hadde

Dalastua. Personene på bildet er oppgitt som "besteforeldre fra Holtet". Bildet er utlånt av Cathrine Senje.

vist han og Marie. Jeg kan selv huske at hver julaften (eller forstedag) ble de hentet med hest og slede til julefrokost på gården, sikkert en stor opplevelse for de gamle. Dalerstua ble i likhet med Åsenstua revet i forbindelse med utvidelse av veien.

Det er forresten ikke riktig å si at Dalerstua ble revet. Den ble nemlig satt fyr på av mannskapet ved Bryn brannstasjon. Lettvint og greit, men etter manges mening stor skam. Stua var i laftet tømmer og utvendig panel, så det hadde latt seg gjøre å flytte den til et annet sted tilknyttet gården, den var jo en gammel husmannsplass under Østensjø gård og burde blitt bevart for ettertiden.

("Dalastua" og "Dalerstua" brukes litt forskjellig avhengig av forfatter. Red. ann.)

Abildsø gård

Selskap på Abildsø gård omkring 1930

De feststemte menneskene på bilde er på gulvet fra venstre: Hanni Johannsen (datter), P. W. Johannsen og Gerd Johannsen (stedatter). Sittende fra venstre: I sofaen: søstrene Gustafson med en venninne i midten, Elfrida Muribøe, Clara Hagen, Olga Johannsen (fruen), Margit Muribøe, Dagmar Nasset, Sigrid Kristiansen, Sigrid Gustafson. Stående fra venstre: Gunnar Wesche, Lisbeth Johannsen (datter), fru Skjæraasen (poståpner Bekkelagshøgda), Gyda Hagen, Hjørdis Wesche, Gustaf Adolf Gustafson.

Wetlesenfamilien solgte Abildsø gård til svensken Karl Gustafson og hans kone Margrethe Abelsen fra Larvik i 1891. Paret fikk seks barn og det var den førstefødte Gustaf Adolf Gustafson som med tiden overtok gården. Hans kone Sigrid Holtan Gustafson var imidlertid den formelle eier fra 1926. Fra Irene Muribøe Larsen, medlem i Østensjøvannets Venner, mottok vi for en tid siden et bilde fra omkring 1930. Det er fra Abildsø gård, trolig tatt i en av stueene i første etasje. Irene forteller oss følgende: På det tidspunkt leide litografen P. W. Johannsen m/familie huset av Gustafson.

Irene sendte oss også et nyttårskort fra Abildsø Hovedgård, Ø. Aker, Norwegen fra desember 1932. Det er signert familien P. W. Johannsen og forfattet på både norsk og tysk.

Det er tydelig at munker, epletrær og Tordenskjold var ingredienser som skapte fest.

*Fra det gamle Abildsø, det minderrike Sted,
Hvor Munkene har plantet det første Epletre,
Hvor Tordenskjold har festet, blot Landet havde Fred:
Fra denne gamle Epletøjs
De beste Ønsker sender vi
For Nlytaar to og tretti.*

Nordberg Trykk

- en fargerik medspiller

Ryensvingen 11, 0680 Oslo

Telefon: 22 76 98 10

Telefax: 22 76 98 20

www.nordbergtrykk.no

Audun Brekke
Vetlandsveien
0685 OSLO

78a

B-blad
Returadresse:
ØVV,
Pb.77 Oppsal
0619 OSLO

Fra tegnekonkurransen Østensjødagen

(se også side 17)

Marie Bjerke, 10 år

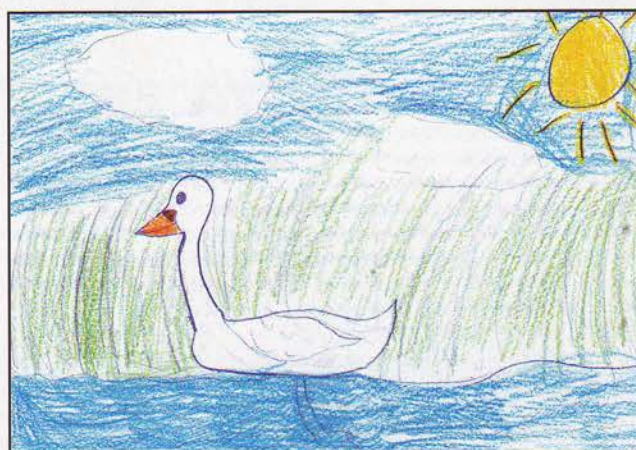
Caroline Rosenvinge, 12 år

Marja Butt, 4 år

Jan Erik Seglem, 8 år

Cecilie Marie Florin Iversen, 7 1/2 år

Anne Karoline Kveim, 12 år